

Stöd till studenter med funktionsnedsättning

En kartläggning av det riktade pedagogiska
stödet vid universitet och högskolor

Stöd till studenter med funktionsnedsättning

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2024

Författare: Martin Westergren, Henrik Holmquist

Diarienummer: 111-00464-21

Rapportnummer: 2025:5

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	6
Riktat pedagogiskt stöd.....	6
Undersökningens syfte.....	7
Metod och genomförande.....	7
Centrala begrepp och definitioner.....	8
Vanliga stöd och anpassningar.....	9
Bakgrund och förutsättningar.....	12
Sammanfattande iakttagelser.....	12
Politiska mål.....	12
Studenter med funktionsnedsättning.....	17
Organisering av det riktade pedagogiska stödet.....	23
Sammanfattande iakttagelser.....	23
Samordnarfunktionens organisation.....	23
Samverkan och nätverk.....	26
Styrdokument och praxis.....	27
Information, handläggning och uppföljning.....	30
Sammanfattande iakttagelser.....	30
Handlägningsprocessen.....	31
Genomförandet.....	37
Uppföljning.....	39
Ekonomi.....	42
Sammanfattande iakttagelser.....	42
Kostnader och finansieringskällor.....	43
Stora skillnader mellan lärosätena.....	48
Konsekvenser av försämrad ekonomi.....	56
Resultat och slutsatser.....	60
Referenser.....	65
Bilagor.....	68

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i uppdrag av regeringen att under perioden 2021 till 2031 systematiskt följa upp funktionshinderspolitiken inom högre utbildning och forskning. Som del i detta uppdrag beslutade UKÄ 2024 att undersöka det riktade pedagogiska stödet till studenter med varaktig funktionsnedsättning.

Riktat pedagogiskt stöd innebär olika former av åtgärder för att undanröja, kompensera eller överbrygga hinder som kan uppkomma i studiesituationen på grund av funktionsnedsättning. Det kan också handla om åtgärder för att kompensera för bristande tillgänglighet.

Syftet med undersökningen är att kartlägga förutsättningarna för och arbetet med det riktade pedagogiska stödet på lärosätena. Studien har genomförts med olika metoder och insamlingstekniker. Den främsta källan till empiriskt material är intervjuer med samordnare för riktat pedagogiskt stöd vid 10 lärosäten och med verksamhetschefer med ansvar för det riktade pedagogiska stödet på 5 lärosäten.

Undersökningen visar att det finns stora skillnader mellan och inom lärosätena i arbetet med det riktade pedagogiska stödet. Det handlar om skillnader i handläggningen och samordnarnas arbetssätt, om att stödet är olika generöst utformat och om olika synsätt och praxis vad gäller det riktade pedagogiska stödets syfte.

Sammantaget uppvisar lärosätena ekonomiska underskott i verksamheten med riktat pedagogiskt stöd, det vill säga de medel som avsätts från utbildningsanslagen räcker inte. Det finns dock stora skillnader mellan lärosätena. En viktig orsak till skillnaderna är att lärosätenas kostnader för utbildningstolkning varierar kraftigt. Skillnaderna beror också på att det riktade pedagogiska stödet är olika generöst utformat vid lärosätena och att lärosätenas förmåga att fånga upp och bokföra de faktiska kostnaderna för stödinsatserna varierar.

Utbildningstolkning är väldigt kostsamt för lärosätena och kostnaderna är ojämnt fördelade. På många lärosäten utgör utbildningstolkning hälften eller mer av den totala kostnaden för riktat pedagogiskt stöd. Samtidigt har många lärosäten inga kostnader alls för utbildningstolkning. Detta skapar olika förutsättningar för lärosätenas arbete med det riktade pedagogiska stödet.

Flertalet av de samordnare och chefer vi intervjuat efterlyser mer resurser till det pedagogiska stödet. Det kraftigt ökande antalet ansökningar, studenternas mer komplexa behov av stöd och den minskade kostnadstäckningen från det nationella anslaget har gjort

verksamheten ansträngd på många lärosäten och många uttrycker oro för verksamhetens kvalitet framöver.

I några av de intervjuer vi genomfört efterlyser samordnare och chefer tydligare nationella riktlinjer för stödinsatsernas utformning och omfattning. Några samordnare uttrycker osäkerhet om vad de enligt diskrimineringslagen är skyldiga att göra, var miniminivån på de stödinsatser de erbjuder kan och bör ligga.

Att rekommenderade eller beslutade insatser systematiskt följs upp är ovanligt. Endast vid ett par lärosäten som vi undersökt genomförs enkäter och uppföljande samtal har blivit mindre vanligt. Avsaknaden av systematisk uppföljning på lärosätena gör att kunskapen om vilken nytta stödinsatserna gör – om och under vilka förhållanden insatserna hjälper studenterna att klara sina studier – är begränsad.

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i uppdrag av regeringen att under perioden 2021 till 2031 systematiskt följa upp funktionshinderspolitiken inom högre utbildning och forskning. Uppföljningen ska genomföras utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken vilket är att ”med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund”.¹

Som del i detta uppdrag beslutade UKÄ 2024 att undersöka det riktade pedagogiska stödet till studenter med varaktig funktionsnedsättning. Undersökningen knyter särskilt an till två av områdena för att nå regeringens mål för funktionshinderspolitiken: individuella stöd och lösningar för individens självständighet och förebyggande och motverkande av diskriminering.

Riktat pedagogiskt stöd

Studenter med varaktig funktionsnedsättning kan ansöka om riktat pedagogiskt stöd (RPS) hos sitt lärosäte.² RPS innebär olika former av åtgärder för att undanröja, kompensera eller överbygga hinder som kan uppkomma i studiesituationen på grund av funktionsnedsättning. Det kan också handla om åtgärder för att kompensera bristande tillgänglighet.

Att studera förutsättningarna för och hanteringen av detta stöd vid lärosätena är angeläget. Individuella stöd och lösningar för individens självständighet är ett av områdena i regeringens strategi för funktionshinderspolitiken. Diskrimineringslagen liksom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ålägger lärosätena att arbeta förebyggande och främjande för att säkerställa skäliga anpassningar för personer med funktionsnedsättning inom utbildningsområdet.

Omfattningen av det riktade pedagogiska stödet har ökat kraftigt över tid. Mellan 2010 och 2024 ökade antalet studenter som bereddes tillgång till RPS med nästan 400 procent utan att antalet registrerade studenter under perioden ökade i tillnärmelsevis samma omfattning. Årligen avsätter lärosätena medel från sitt utbildningsanslag för att finansiera det riktade pedagogiska stödet, därutöver fördelas pengar till lärosätena från det nationella anslaget för riktat pedagogiskt stöd och från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Kunskaperna om hur

¹ Prop. 2016/17:188. *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, s. 22.

² Ibland också kallat *särskilt* pedagogiskt stöd. Se avsnitt som beskriver centrala begrepp nedan.

lärosätenas stödinsatser är utformade, hur hanteringen går till och vilka möjligheter till uppföljning av nyttan av stödinsatserna som finns är emellertid begränsade.

Undersökningens syfte

Syftet med undersökningen är att kartlägga förutsättningarna för och arbetet med det riktade pedagogiska stödet på lärosätena genom att:

- Beskriva organiseringen av samordnarfunktionen på lärosätena och handlägningsprocessen för ansökningar om riktat pedagogiskt stöd.
- Blottlägga eventuella skillnader mellan och inom lärosätena vad gäller organisation, handläggning och utformning av det riktade pedagogiska stödet.
- Undersöka vilka svårigheter och utmaningar lärosätena möter i hanteringen av det riktade pedagogiska stödet.
- Beskriva hur stödinsatserna följs upp och klargöra möjligheterna att utvärdera nyttan av stödinsatserna.
- Redogöra för de ekonomiska villkoren för stödinsatserna, stödinsatsernas kostnader och finansieringskällor.

Metod och genomförande

Studien har genomförts med olika metoder och insamlingstekniker. Den främsta källan till empiriskt material är intervjuer med samordnarna för riktat pedagogiskt stöd och med verksamhetschefer med ansvar för det riktade pedagogiska stödet på lärosätena. På varje lärosäte finns en samordnarfunktion med uppdrag att vägleda studenter med funktionsnedsättning och verka för att de får sina behov av stöd tillgodosedda. Samordnarna handlägger ansökningar och beslutar om eller rekommenderar stödinsatser. Därutöver arbetar vissa med förebyggande och främjande arbetsuppgifter.

Samordnarna har god inblick i hur arbetet med pedagogiska stödinsatser fungerar rent praktiskt på lärosätet de arbetar vid och kan ge informationsrika beskrivningar av verksamheten och utmaningar i arbetet. Verksamhetscheferna har ett större ansvar och ett helhetsperspektiv på verksamheten och större inblick i ekonomiska och strategiska frågor. I denna undersökning har vi inte inkluderat lärare och studenter. Deras perspektiv på det riktade pedagogiska stödet framkommer därför inte i rapporten.

För att uppmärksamma skillnader mellan lärosäten har intervjupersoner från olika typer av lärosäten inkluderats. Organisationsstrukturen – och därmed de organisatoriska förutsättningarna för det pedagogiska stödet –

skiljer sig åt mellan olika lärosäten och vi har därför intervjuat personer från breda etablerade universitet, fackinriktade universitet, nya universitet och högskolor. Däremot har inga konstnärliga högskolor ingått i undersökningen, främst för att dessa lärosäten är små och har relativt få studenter.

Urvalet har också skett utifrån hur mycket pengar som lärosätena lägger på det pedagogiska stödet. Vi har strävat efter att täcka in lärosäten med olika kostnadsbilder för RPS och har inkluderat lärosäten som har jämförelsevis höga, medelhöga och låga kostnader. Vi har även valt ut lärosäten utifrån studenternas sociala bakgrund, det vill säga lärosäten med studenter med jämförelsevis hög och låg utbildningsnivå hos föräldrarna.

Vi har genomfört intervjuer med 10 samordnare och 5 verksamhetschefer från olika lärosäten, alltså totalt 15 intervjuer på 15 olika lärosäten. Intervjuerna med samordnarna pågick vanligtvis cirka en och en halv timme. Intervjuerna med cheferna var något kortare. Intervjuerna har varit kvalitativa med ett semistandardiserat upplägg. Liknande frågor har ställts till alla intervjupersoner men inte i samma följd. Lite olika följdfrågor har ställts och intervjupersonerna har uppmanats att själva ta upp frågor och ämnen som de anser viktiga och relevanta. De intervjuguider som använts finns bilagda till rapporten (bilaga 1 och 2).

Förutom intervjuer bygger rapporten på statistiska uppgifter om omfattningen av de pedagogiska stödinsatserna över tid, fördelning av stödinsatser efter typ av funktionsnedsättning, och ekonomiska uppgifter om det pedagogiska stödets kostnader vid lärosätena. Dessa uppgifter kommer från lärosätenas årsredovisningar och från den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet som årligen samlar in uppgifter från lärosätena enligt ett särskilt åtagande.

Utöver detta ingår material i form av styrdokument, handläggningsordningar och motsvarande rörande det pedagogiska stödet vid de lärosäten där vi genomfört intervjuer. Vi har även använt oss av offentligt tryck och lärosätenas webbplatser för informationsinhämtning.

Centrala begrepp och definitioner

Begreppen funktionsnedsättning och funktionshinder används ibland synonymt. I rapporten särskiljer vi dem enligt Socialstyrelsens rekommenderade terminologi.³

Funktionsnedsättning innebär att en person har en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Nedsättningen kan vara

³ Socialstyrelsen, termbank. <https://termbank.socialstyrelsen.se/> [2025-02-12]

medfödd eller bero på en sjukdom eller olycka. Funktionsnedsättning är det begrepp som används och definieras i diskrimineringslagen och det begrepp som lärosätena använder.

Ett *funktionshinder* är en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Funktionshindret uppstår alltså i mötet med den omgivande miljön. Hur hindrande en funktionsnedsättning är för en person avgörs av både miljön och bemötandet.

Ett annat begrepp som ibland används är *funktionsvariation*. Funktionsvariation finns inte med i Socialstyrelsens termbank och har en bredare innebörd. Det beskriver en persons uppsättning förmågor och funktionssätt, oberoende av om detta innefattar funktionsnedsättningar eller inte.⁴ Vi använder inte begreppet funktionsvariation i denna rapport.

För att kunna få tillgång till RPS måste en student ha en *varaktig funktionsnedsättning*. I diskrimineringslagen (2008:567) definieras funktionsnedsättning som ”varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av funktionsförmågan”. Hur varaktighet ska förstås definieras inte närmare i diskrimineringslagen eller dess förarbeten. Praxis bland svenska lärosäten är att en person ska ha haft eller förväntas ha funktionsnedsättningen i minst sex månader för att erhålla RPS.⁵

Riktat pedagogiskt stöd (RPS) innebär olika typer av individanpassade stöd och anpassningar för studenter på högskolan med målet att överbrygga funktionsnedsättningar och ge alla studenter möjlighet att studera på lika villkor. Ibland används termen *särskilt pedagogiskt stöd* synonymt. Att stödet benämns som särskilt har dock konnotationer som många personer med funktionsnedsättning ogillar. Vi använder termen riktat pedagogiskt stöd. Stödet är riktat i motsats till allmänna pedagogiska stödinsatser till alla studenter, så som till exempel studie- och språkverkstäder.

Vanliga stöd och anpassningar

Riktat pedagogiskt stöd kan innebära många olika typer av stöd och anpassningar. Vilka stödformer som erbjuds kan variera mellan lärosätena. Här beskriver vi exempel på några vanliga stödformer men listan är på intet sätt uttömmande. En mer komplett beskrivning finns i *Samordnarguiden – en vägledning för samordnare i arbetet med RPS* – där stödformerna också beskrivs mer utförligt.⁶

⁴ SU. 2025a. *Samordnarguiden*, s. 7.

⁵ SU. 2025a, s. 6.

⁶ SU. 2025a.

Anpassad examination: Studenten beviljas andra former för examination än de som anges i kursplanen. Det kan till exempel handla om förlängd skrivtid vid salstentamen eller förlängd inlämningstid vid hemtentamen, muntlig examination i stället för skriftlig, att få tentera enskilt eller i mindre grupp, att få tillgång till dator med talsyntes.

Anpassning av kurslitteratur: Studenten får tillgång till talböcker eller punktskrift. På vissa lärosäten ges anpassad kurslitteratur som riktat pedagogiskt stöd, på andra lärosäten ges stödet av biblioteken direkt utan inblandning av samordnaren. Litteraturen tillhandahålls av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Undervisningsmaterial i förväg: Stödet innebär att lärare delar undervisningsmaterial med studenten innan undervisningstillfället, till exempel powerpointpresentationer.

Anteckningsstöd: Stödet innebär att studenten får stöd av en medstudent med att ta anteckningar, oftast vid föreläsningar. Ibland ges i stället stödet med hjälp av tekniska hjälpmedel, till exempel inspelningsspenna, så kallad smart pen. Anteckningsstöd är ett vanligt stöd till studenter som av olika anledningar har svårt att lyssna och anteckna samtidigt, vanligen på grund av motoriska, perceptuella och/eller kognitiva svårigheter.

Extra handledning: Studenten erbjuds utökad handledningstid vid till exempel uppsatsskrivande. Stödet beviljas exempelvis till studenter med dyslexi och till studenter med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som upplever stora svårigheter med struktur och planering.

Mentor: Studenten får hjälp med struktur och planering av sina studier av en mentor som kan vara en student eller en anställd professionell mentor. Mentorn kan till exempel hjälpa till att skapa veckoschema och strukturera inläsning för en tentamen eller planera uppsatsskrivande. Stödet ges främst till studenter som har svårigheter med studieplanering, exekutiva eller kommunikativa svårigheter.

Utbildningstolkning: Stödet innebär att studenten får teckenspråkstolkning, skrivtolkning eller dövblindtolkning som utförs i alla utbildningsrelaterade sammanhang, så som föreläsningar, lektioner, seminarier, grupparbeten och exkursioner. Studenter med hörselnedsättning kan välja om de önskar teckenspråkstolk eller skrivtolk. Studenter med dövblindhet, kombinerad hörsel- och synnedsättning, har möjlighet att få dövblindtolkning. Stödet utförs av tolkar som kan vara anställda av lärosätet eller anlätade genom avtal.

Anpassningar vid praktik eller verksamhetsförlagd utbildning (VFU): Stödet innebär att studenten kan få extra stöd vid VFU eller praktik. Det kan exempelvis gälla studenter som är i behov av en synstödjare eller studenter som är i behov av extra enskilt stöd av lärare eller handledare kring uppgifter vid VFU eller praktik. Stödet kan ges av lärare, handledare med ämneskunskaper eller annan stödperson. Stödet

används exempelvis för studenter med autism som behöver extra stöd av en handledare.

Bakgrund och förutsättningar

Detta kapitel beskriver förutsättningarna för det riktade pedagogiska stödet utifrån politiska mål, så som dessa uttrycks i propositioner och andra förarbeten, samt lagstiftning och lärosätenas regleringsbrev. Kapitlet beskriver även omfattningen av det riktade pedagogiska stödet och utvecklingen av stödinsatsernas omfattning över tid. Några tänkbara orsaker bakom den kraftiga ökningen av RPS över tid diskuteras. De statistiska uppgifter som redovisas har hämtats från lärosätenas årsredovisningar och från den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet.

Sammanfattande iakttagelser

- Att göra högre utbildning mer tillgänglig och underlätta för personer med funktionsnedsättning att studera vid universitet och högskolor har länge varit ett politiskt mål.
- I högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) finns inga specifika bestämmelser om rätt till pedagogiskt stöd för studenter med funktionsnedsättning. Lärosätenas skyldigheter att tillgängliggöra högre utbildning styrs i stället av framförallt diskrimineringslagen (2008:567).
- Antalet och andelen studenter som får riktat pedagogiskt stöd har ökat kraftigt över tid. Ökningen utgörs av en stor ökning av stöd för läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Även stödinsatser för psykisk ohälsa har ökat.
- De bakomliggande orsakerna till ökningen är sannolikt att fler unga och unga vuxna diagnostiseras med NPF och läs- och skrivsvårigheter i dag än tidigare, att högskolan byggts ut och att rekryteringen breddats, samt en ökning av stöd och anpassningar i gymnasieskolan.

Politiska mål

Statsmakterna har genom åren gett uttryck för en politisk vilja att skapa en mer inkluderande högskola. I detta ingår att göra högskolan mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Detta politiska mål har motiverats delvis i termer av samhällsnytta. Personer med funktionsnedsättning har i förarbetena beskrivits som en outnyttjad resurs som, om de ges bättre förutsättningar att delta i högre utbildning, kan bidra till samhällets välfärd och utveckling. Målet har också motiverats utifrån ett rättighets- och demokratiperspektiv. Att göra högre utbildning mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning har

ansetts viktigt utifrån politiska målsättningar om jämlikhet i livschanser och levnadsvillkor bland medborgarna och jämlikt deltagande i samhällslivet.

I propositionen *Den öppna högskolan* betonades vikten av en större mångfald inom högre utbildning:

Den öppna högskolan välkomnar alla lika oavsett bakgrund, etnisk tillhörighet, bostadsort, könstillhörighet eller funktionshinder. Den mångfald som finns i samhället måste i större utsträckning avspeglas i högskolan, både när det gäller studenter, lärare och forskare.⁷

Att få den ”outnyttjade resurs” i form av ungdomar som inte söker sig till högskolan att göra så i högre utsträckning beskrivs i propositionen som ett samhällsintresse av högsta rang. Särskilt understryks vikten av att studenter med funktionshinder bör få ett bättre stöd.⁸ Genom en ändring i högskolelagen som trädde i kraft 2002 fick lärosätena i uppdrag att aktivt verka för att främja och bredda rekryteringen till högskolan (1 kap. 5 § högskolelagen).

Regeringens funktionshinderspolitik har som mål att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning.⁹ För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot fyra områden: principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och att förebygga och motverka diskriminering.

Lärosäten som är statliga myndigheter har ett särskilt ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken och ska beakta de funktionshinderspolitiska målen när de utformar och bedriver sin verksamhet.¹⁰ Utbildning och livslångt lärande är ett prioriterat område i funktionshinderspolitiken.

Lagstiftning

I högskolelagen och högskoleförordningen finns inga specifika bestämmelser om rätt till pedagogiskt stöd för studenter med funktionsnedsättning. Detta i motsats till skolväsendet där elevers rätt till stöd med syfte att motverka konsekvenser av funktionsnedsättning regleras i 3 kap. 2 § skollagen (2010:800). Lärosätenas skyldigheter att tillgängliggöra högre utbildning styrs av annan lagstiftning.

⁷ Prop. 2001/02:15. *Den öppna högskolan*, s. 18.

⁸ Prop. 2001/02:15, s. 42.

⁹ Prop. 2016/17:188. *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, s. 22.

¹⁰ Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Internationella konventioner

Allas rätt till utbildning slås fast i flera internationella konventioner som Sverige antagit, däribland FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Utgångspunkten för den svenska funktionshinderspolitiken är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (SÖ 2008:26), som Sverige ratificerat och som trädde i kraft 2009.¹¹ I konventionen slås bland annat fast att konventionsstaterna ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till allmän högre utbildning, yrkesutbildning, vuxenutbildning och livslångt lärande utan diskriminering och på lika villkor som andra. Konventionsstaterna ska säkerställa att skälig anpassning erbjuds personer med funktionsnedsättning (artikel 24 i SÖ 2008:26).

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (2008:567) har som syfte att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett bland annat funktionsnedsättning. I 2 kap. 5 § diskrimineringslagen anges att:

Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten.

Med diskriminering menas dels direkt diskriminering – att någon med till exempel funktionsnedsättning missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation – dels indirekt diskriminering – att någon missgynnas genom tillämpning av en förment neutral bestämmelse, kriterium eller förfaringsätt.¹²

2015 tillfördes ytterligare en betydelse av diskriminering i diskrimineringslagen, nämligen bristande tillgänglighet.¹³ Bristande tillgänglighet innebär att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder inte har vidtagits som ger personer med funktionsnedsättning en jämförbar situation.¹⁴

¹¹ Prop. 2008/09:28. *Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning*, bet. 2008/09:SoU3, rskr. 2008/09:38.

¹² Med indirekt diskriminering avses enligt 1 kap. 4 § diskrimineringslagen: ”att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, viss funktionsnedsättning, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet [...]”.

¹³ Prop. 2013/14:198. *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*, bet. 2013/14:AU8, rskr. 2013/14:367.

¹⁴ Prop. 2013/14:198, s. 59.

Underlåtenhet att vidta åtgärder för att en person med funktionsnedsättning ska kunna ta del av en verksamhet på jämförbart sätt som en person utan funktionshinder är alltså diskriminering i denna betydelse.

De åtgärder för tillgänglighet som måste vidtas inom högskolan ska enligt förarbetena vara av ”enklare beskaffenhet”, i huvudsak sådant som kan hänföras till stöd eller personlig service, information och kommunikation samt den fysiska miljön.¹⁵

Åtgärderna ska också vara skäligen utifrån praktiska och ekonomiska förutsättningar. I fråga om de praktiska förutsättningarna kan det inte anses skäligt att kräva en åtgärd som över huvud taget inte går att genomföra, antingen rent faktiskt eller därför att det föreligger rättsliga hinder för att den verksamhetsansvarige ska kunna vidta åtgärden.¹⁶ En åtgärd kan anses skälig utifrån ekonomiskt perspektiv endast om verksamhetsutövaren har förmåga att bära kostnaden. Kostnadskrävande åtgärder bör inte anses skäliga att kräva utan kostnaderna bör vara rimliga och kunna finansieras inom ramen för ordinarie allmän och enskild verksamhet. Om en åtgärd skulle få stora konsekvenser på privat eller offentlig verksamhet i övrigt kan den inte anses skälig.¹⁷

Karaktären på förhållandet eller kontakten mellan en verksamhetsutövare och den enskilde personen med funktionsnedsättning har betydelse för vilka åtgärder som kan anses skäliga. Kortvariga kontakter ställer inte samma krav som långvariga och omfattande relationer. Mer åtgärder kan därför krävas för att kunna ta del av längre utbildningar än för att ta del av korta utbildningar eller enstaka kurser.¹⁸

Lärosätena är skyldiga att vidta åtgärder så att en studerande med funktionsnedsättning kan genomföra studierna på ett sätt som är jämförbart med vad som är fallet för studerande utan en sådan funktionsnedsättning. Om någon saknar sakliga förutsättningar för studier kan diskrimineringsförbudet om bristande tillgänglighet inte åberopas. Om någon inte uppfyller till exempel gällande krav på förkunskaper, examinationskrav eller betygskriterier för studier på högskolan, kan han eller hon inte åberopa diskrimineringsförbudet om bristande tillgänglighet.¹⁹ Vad lagen kräver är att studiesituationen för studenter med funktionshinder är jämförbar med situationen för studenter utan funktionshinder.

Genom en ändring i diskrimineringslagen 2017 tillkom bestämmelser om aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett till exempel

¹⁵ Se prop. 2013/14:198, s. 79 och 127.

¹⁶ Prop. 2013/14:198, s. 128.

¹⁷ Prop. 2013/14:198, s. 128.

¹⁸ Prop. 2013/14:198, s. 69.

¹⁹ Se prop. 2013/14:198, s. 126.

funktionsnedsättning.²⁰ Detta innebär att högskolan ska undersöka om det finns risker för diskriminering, repressalier eller andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten. Högskolan ska analysera orsaker till upptäckta risker och hinder, vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, samt följa upp och utvärdera arbetet.

Övrig lagstiftning

När det gäller hur ett ärende om riktat pedagogiskt stöd handläggs är förvaltningslagen (2017:900) det främsta lagstödet. Praxis och vägledning finns även i beslut från Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och Diskrimineringsombudsmannen (DO) samt i UKÄ:s vägledningar Rättssäker examination²¹ och Högskolornas handläggning av överklaganden²².

Lärosätenas regleringsbrev

Att lärosätena bör tillgodose behoven hos studenter med funktionsnedsättning och avsätta medel för detta nämns första gången i det gemensamma regleringsbrevet från 1993/94, det första regleringsbrevet som skrevs efter den omfattande reformeringen av högre utbildning 1993.²³ Styrelserna för universitet och högskolor åläggs enligt detta regleringsbrev att ”beakta behovet av stöd för studenter som på grund av funktionshinder eller av annat skäl har svårigheter att tillgodogöra sig utbildningen i normal takt.”²⁴

Det fastslogs vid denna tid också att lärosäten vid behov skulle avsätta minst 0,15 procent av anslaget för grundläggande högskoleutbildning för stöd för studenter med funktionshinder. 2004 höjdes detta till 0,3 procent av utbildningsanslaget genom följande formulering i det gemensamma regleringsbrevet:

Universitet och högskolor [...] skall beakta behovet av särskilt pedagogiskt stöd för studenter med funktionshinder. Lärosätena kan hos Stockholms universitet ansöka om bidrag för stöd till studenter med funktionshinder för de kostnader som överstiger 0,3 procent på anslaget för grundläggande högskoleutbildning.²⁵

²⁰ Prop. 2015/16:135. *Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter*, bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304.

²¹ UKÄ. 2020. *Rättssäker examination*, fjärde upplagan.

²² UKÄ. 2018. *Högskolornas handläggning av överklaganden*.

²³ Prop. 1992/93:1. *Om universitet och högskolor - frihet för kvalitet*. I regleringsbrevet från 1993/94 är det också första gången Stockholms universitet ges i uppdrag att dels samla in uppgifter om lärosätenas kostnader för studenter med funktionshinder, och dels fördela nationella medel som avsätts i syfte att täcka upp lärosätenas eventuella underskott för stödinsatser.

²⁴ Utbildningsdepartementet. Statsliggaren 1993/94. *Gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor m.m.*, s. 59.

²⁵ Skälen till höjningen anges i budgetpropositionen 2004: ”Den tidigare kraftiga utbyggnaden av högskolan har inneburit ett ökat antal studenter vilket också ökat antalet funktionshindrade i högskolan. Mot bakgrund av att antalet funktionshindrade ökat, har några lärosäten anmält att de 0,15 procent som lärosätena skall avsätta i resurser inte längre räcker. Den andel som lärosätena

I senare regleringsbrev, inklusive det för 2024, finns ingen uttrycklig formulering om skyldigheter att beakta behov hos studenter med funktionshinder. Däremot sägs att universitet och högskolor ”får hos Stockholms universitet ansöka om bidrag för särskilt pedagogiskt stöd [...] för studenter med funktionshinder i studiesituationen för de kostnader som överstiger 0,3 procent av anslaget eller bidraget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå”.²⁶

Studenter med funktionsnedsättning

Hur många av studenterna vid svenska lärosäten som har en funktionsnedsättning går inte att säga helt entydigt. Uppskattningarna varierar mellan olika undersökningar, bland annat beroende på hur enkätfrågor ställs men också på hur kategorier utformas och begrepp definieras.

I Statistikmyndigheten SCB:s undersökning av levnadsförhållanden 2024 anger knappt 17 procent av befolkningen 16–84 år att de har en funktionsnedsättning. Andelen är högre för kvinnor (18,1 procent) än för män (15,8 procent).²⁷

I en rapport från Centrala studiestödsnämnden (CSN) anger 22 procent av de som studerar med studiestöd att de har någon form av funktionsnedsättning.²⁸ Jämfört med CSN:s undersökning år 2015 har andelen ökat med tre procentenheter. Ökningen är tydligast för dem som uppgett att de har en psykisk funktionsnedsättning. Andelen är högre för kvinnor (24 procent) än för män (20 procent).

I undersökningen Eurostudent VI anger 27 procent av studenterna att de har någon typ av funktionsnedsättning.²⁹ Att andelen som anger att de har en funktionsnedsättning är högre i denna undersökning än i många andra beror sannolikt på att frågan om funktionsnedsättning är ställd på ett bredare sätt och har många svarsalternativ och inkluderar funktionsvariation, fysisk kronisk sjukdom och långvariga hälsoproblem. I samma undersökning anger nästan var tredje student som upp gav att de har en funktionsnedsättning att de inte alls var begränsade i sin studiesituation. Drygt hälften angav att de var något begränsade eller

avsätter till funktionshindrade bör öka från 0,15 procent till 0,30 procent.” Prop. 2003/04:1. *Budgetpropositionen för 2004*, utgiftsområde 16, s. 140.

²⁶ Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende universitet och högskolor*.

²⁷ SCB 2024 https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE/ [2025-02-17]

²⁸ CSN. 2018. *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017*, s.30. Frågan som ställdes i undersökningen var: ”Har du nedsatt funktion, besvär efter olycksfall, långvarig sjukdom eller annat långvarigt hälsoproblem?”

²⁹ UHR. 2018. *En inblick i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning*, s. 15.

begränsade, 13 procent upplevde sig mycket begränsade och fyra procent starkt begränsade.³⁰

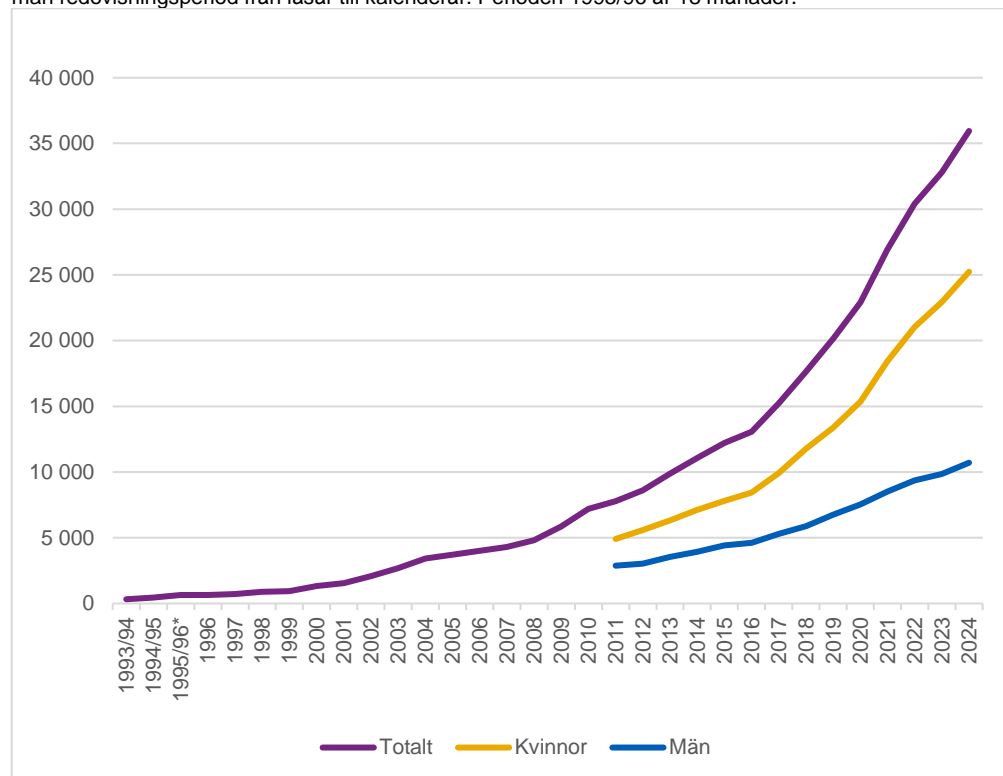
De mest förekommande funktionsnedsättningarna i Eurostudent VI är psykisk ohälsa, följt av nedsatt hörsel eller syn och fysisk/somatisk kronisk sjukdom. Bland studenterna med en funktionsnedsättning är andelen kvinnor 65 procent, jämfört med 58 procent bland studenterna utan funktionsnedsättning.

I UKÄ:s kommande undersökning Studentspegeln 2024 är det cirka 23 procent av studenterna som har en funktionsnedsättning (inklusive kronisk sjukdom eller psykisk ohälsa) som de upplever har begränsat dem i deras studier.³¹

Stödinsatsernas omfattning

Antalet studenter som beretts tillgång till pedagogiska stödinsatser på grund av funktionsnedsättning har ökat över tid.

Figur 1. Antal studenter som beretts tillgång till RPS, läsåret 1993/94–2024. *1996 byter man redovisningsperiod från läsåret till kalenderår. Perioden 1995/96 är 18 månader.

Läsåret 1993/94 är det första året då antalet studenter som beviljats tillgång till stödinsatser vid svenska lärosäten redovisas i Stockholms universitets årsredovisning. Då bereddes 324 studenter med funktionshinder pedagogiska insatser. År 2000 var antalet drygt 1 300

³⁰ UHR. 2018, s. 18.

³¹ UKÄ. Kommande rapport. *Studentspegeln 2024*.

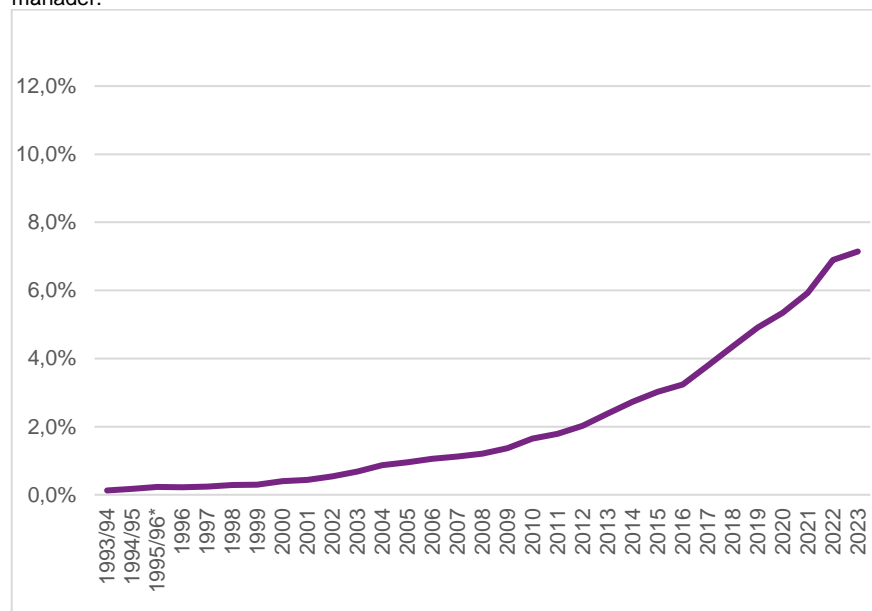
studenter. År 2010 beviljades 7 200 studenter stödinsatser och 2024 var antalet 35 950. Antalet har ökat varje år under perioden. Från år 2010 till 2024 var ökningen nästan 400 procent.

Fler kvinnor än män beviljas riktat pedagogiskt stöd och av de som erbjöds stöd 2023 var 70 procent kvinnor och 30 procent män. I studentpopulationen som helhet var 61 procent kvinnor och 39 procent män höstterminen 2023. Det är oklart varför fler kvinnor än män bereds tillgång till RPS. Benägenheten att söka stöd för en funktionsnedsättning skulle kunna skilja sig åt mellan könen men det kan även finnas andra förklaringar till förhållandet.

Att en student beretts tillgång till en stödinsats betyder inte nödvändigtvis att insatsen faktiskt genomförts. Beviljade insatser kan utebli av olika orsaker, i synnerhet insatser som är rekommenderade men inte beslutade av samordnaren. Hur detta kan gå till beskriver vi i kapitlet om handlägningsprocessen nedan.

Ökningen av RPS står inte i proportion till ökningen av antalet studenter som studerar vid universitet och högskolor, det vill säga även andelen studenter med RPS har ökat. Av de registrerade studenterna år 2000 bereddes 0,4 procent tillgång till riktat pedagogiskt stöd. År 2010 var andelen 1,7 procent. 2023 var andelen av studenterna som bereddes tillgång till RPS 7,1 procent.

Figur 2. Andel av registrerade studenter som beretts tillgång till RPS läsåret 1993/94–2024. *1996 byter man redovisningsperiod från läsår till kalenderår. Perioden 1995/96 är 18 månader.

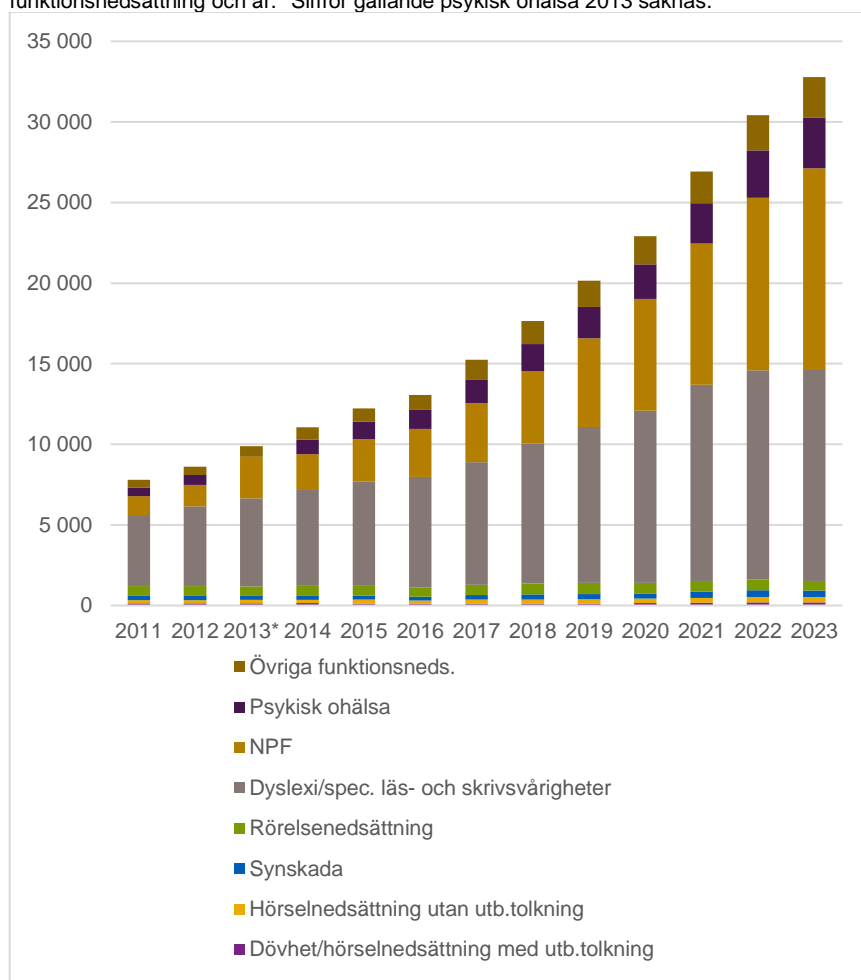

NPF och dyslexi står för en stor del av ökningen

Stödinsatserna har inte ökat för alla typer av funktionsnedsättningar. Antalet insatser för rörelsenedsättning, synskada, hörselnedsättning och dövhet med tolk har varit i stort sett konstant de senaste tio åren.

Ökningen av studenter med RPS utgörs i stället av en stor ökning av stöd för läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Även stöd för psykisk ohälsa och kategorin övriga funktionsnedsättningar, som inkluderar bland annat långvariga och kroniska sjukdomar, har ökat något.

Figur 3: Antal studenter som beretts tillgång till RPS 2011 till 2023. Fördelning funktionsnedsättning och år. *Siffror gällande psykisk ohälsa 2013 saknas.

Under perioden 2011 till 2023 har stöd för dyslexi eller specifika läs- och skrivsvårigheter varit den största kategorin varje år. Antalet studenter med stödinsatser för denna funktionsnedsättning har ökat från 4 417 år 2011 till 13 090 studenter år 2023. Den kategori som ökat mest under perioden är emellertid stödinsatser på grund av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. 2011 bereddes 1 167 studenter tillgång till RPS på grund av NPF, 2023 var siffran 12 498.

Lärosätena rapporterar endast in en students primära funktionsnedsättning som ligger till grund för RPS. Har en student flera nedsättningar väljs den funktionsnedsättning som primär för vilken mest kompensatoriskt stöd ges. Det innebär med stor sannolikhet att området dyslexi/specifika läs- och skrivsvårigheter är underrapporterat. Dessa nedsättningar förekommer ofta tillsammans med andra funktionsnedsättningar, i synnerhet NPF, som normalt kräver mer stödåtgärder och därför sätts som primär funktionsnedsättning.³²

Tänkbara orsaker bakom ökningen

Anledningarna till den kraftiga ökningen av pedagogiska stödinsatser i högskolan är sannolikt flera. Att utreda orsakerna till ökningen ligger utanför denna rapportens syfte, men några tänkbara orsaker kan nämnas.

En viktig bakomliggande orsak är att fler unga och unga vuxna diagnostiseras med NPF, som autism och adhd, i dag än tidigare.³³ Sannolikt beror inte detta på en reell ökning av antalet individer med dessa symtom i befolkningen utan på hur symtomen hanteras och bemöts i samhället.³⁴ Ökningen beror troligen på flera delvis samverkande faktorer, så som breddade diagnoskriterier, ökad kunskap och kännedom om dessa funktionsnedsättningar inom sjukvården, minskad stigmatisering av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och ökade krav på kognitiva färdigheter i skolan och samhället.³⁵

Över tid har högskolan byggts ut. Antalet studenter i högskolan har ökat och nya högskolor och universitet har etablerats. Fler högskoleplatser innebär att fler kan beredas högskoleutbildning vilket medför förändrade antagningskriterier. Det ökar möjligheterna för grupper som är underrepresenterade i högre utbildning, till exempel personer med funktionsnedsättning, att studera.³⁶

Lärosäten arbetar med breddad rekrytering och breddat deltagande. Det innebär främjande åtgärder för att undervisningen ska vara mer tillgänglig, för att motverka social snedrekrytering och för att alla samhällsgrupper ska ha lika stor tillgång till högre utbildning. Detta arbete kan bidra till att personer som tidigare avstod högre utbildning på grund av funktionsnedsättning nu i större utsträckning läser vidare.³⁷ Att

³² SU. 2024. *Årsredovisning 2023*, s. 27.

³³ Socialstyrelsen. 2023. *Diagnostik och läkemedelsbehandling vid adhd. Förekomst, trend och könsskillnader*.

³⁴ Rydell M, Lundström S, Gillberg C, Lichtenstein P, Larsson H. 2018. "Has the attention deficit hyperactivity disorder phenotype become more common in children between 2004 and 2014? Trends over 10 years from a Swedish general population sample" i *J Child Psychol Psychiatry*, 59(8), s. 863–871.

³⁵ Bölte, S. 2024. "Eight reasons why ADHD diagnoses are increasing" i *The Conversation*: <https://theconversation.com/eight-reasons-why-adhd-diagnoses-are-increasing-242458> [2025-02-17]

³⁶ Jälknäs, A. och Wäxberg, H. 2023. *Skapa en tillgänglig lärmiljö Högskolepedagogens handbok*, Natur och Kultur, digital bok.

³⁷ Bryntesson, A och Börjesson, M. 2021. "Breddad rekrytering till högre studier. En beskrivning och jämförelse av policy och utfall i de skandinaviska länderna" i *Sociology of Education and Culture Research Reports*, nr 63.

högskolorna har byggt ut den pedagogiska stödverksamheten, ökat sina informationsinsatser och på olika sätt underlättat för studenter att söka stöd är sannolikt också en bidragande orsak till att ansökningarna om stödinsatser har ökat.

Att fler studenter med funktionsnedsättningar söker sig till högskolan kan också förklaras av att grund- och gymnasieskolan i större utsträckning än tidigare ger anpassningar och särskilt stöd för NPF och läs- och skrivsvårigheter. Det gör att dagens studenter sannolikt är mer vana vid att det går att få stödinsatser och mer benägna att efterfråga och söka stödinsatser. Det gör eventuellt också att fler elever med funktionsnedsättningar klarar skolan och att de därmed sedan kan söka sig till högskolan.³⁸

³⁸ Jälknäs, A. och Wåxberg, H. 2023.

Organisering av det riktade pedagogiska stödet

Kapitlet beskriver hur det riktade pedagogiska stödet är organiserat vid lärosätena, samordnarnas roll och arbetsuppgifter, samt vilket stöd samordnarna har i sitt arbete på lärosätet och på nationell nivå. Avsnittet bygger på intervjuer med samordnare och verksamhetschefer och styrdokument, till exempel handläggningsordningar, som samlats in i samband med intervjuerna.

Sammanfattande iakttagelser

- Samordnarfunktionen vid lärosätena är placerad i den centrala förvaltningen och samordnarna har en självständig roll på lärosätena.
- Den huvudsakliga arbetsuppgiften för samordnarna består i handläggning av ansökningar om RPS. På vissa lärosäten är samordnarna också involverade i genomförandet av stödsatserna och i det främjande arbetet för generell tillgänglighet.
- Praxis är viktigare än handläggningsordningar i hur samordnarna arbetar med handläggningen.
- De nationella och regionala nätverken är viktiga för stöd i arbetet, erfarenhetsutbyte och för utarbetande av gemensam praxis.
- Tydligare styrning i form av nationella riktlinjer efterlyses av vissa intervjupersoner för att ge bättre vägledning och främja likabehandling. Andra framhåller att behoven ser olika ut på lärosätena och att utformningen av stödet måste kunna anpassas till lokala förutsättningar.

Samordnarfunktionens organisation

Riktat pedagogiskt stöd handläggs och koordineras vid nästan alla lärosäten av samordnare för pedagogiskt stöd. Funktionen benämning kan dock skilja sig åt mellan lärosätena. Den kan till exempel kallas samordnare för pedagogiskt stöd, samordnare för riktat pedagogiskt stöd eller samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Vad lärosätet väljer att kalla stödet kan i viss mån förklaras av hur de väljer att betrakta stödet och vilka signaler som lärosätet vill skicka angående stödets syfte.

På alla lärosäten som ingår i denna studie är samordnarfunktionen placerad i den centrala förvaltningen, oftast på en avdelning för studentstöd med uppgift att ge stöd och service till studenter och handlägga studentärenden. Vilka övriga funktioner som ingår i dessa avdelningar varierar. Ibland arbetar exempelvis samordnarna på samma avdelning som studenthälsan men oftast inte.

På nästan alla lärosäten som ingår i undersökningen har samordnarna ansvar för samtliga fakulteter och institutioner. På enstaka större universitet kan dock olika samordnare ha ansvar för olika fakulteter även om de är placerade tillsammans i den centrala förvaltningen.

De samordnare som ingått i studien har varierande studie- och yrkesbakgrund. De har exempelvis lärarbakgrund, är examinerade specialpedagoger, socionomer, arbetsterapeuter, språklärare, eller logopedier. Några har arbetat med liknande arbetsuppgifter på andra arbetsplatser, så som försäkringskassan och arbetsförmedlingen. De flesta samordnare som vi har intervjuat har arbetat några år i sin nuvarande roll.

Nationell samordnarfunktion

På nationell nivå finns en samordnarfunktion vid Stockholms universitet. Funktionen kallas ofta ”Nationella medel” eftersom den bland annat fördelar det nationella lärosätsgemensamma anslaget för riktat pedagogiskt stöd (de nationella medlen). Huvuduppgifterna finns beskrivna i det särskilda åtagande som Stockholms universitet har i sitt regleringsbrev. Dessa består i att, förutom att fördela medel till lärosätena, årligen samla in uppgifter om samtliga lärosätens kostnader för riktat pedagogiskt stöd samt uppgifter om antal studenter som erbjudits stöd. Den nationella samordnarfunktionen organiserar även konferenser och nätverk för samordnare samt publicerar en vägledning för handläggning av riktat pedagogiskt stöd, kallad samordnarguiden.

Organiseringen av samordnarnas arbete

Vid lärosätena består samordnarnas huvudsakliga arbetsuppgifter i att handlägga och bedöma studenters ansökningar om pedagogiskt stöd och att besluta om eller rekommendera stödinsatser utifrån studentens behov, det vill säga för att undanröja hinder för att studenten ska kunna delta i studier på lika villkor som övriga studenter. I samordnarguiden beskrivs arbetsuppgifterna på följande sätt:

Samordnarens primära uppgift är att koordinera pedagogiskt stöd för enskilda studenter med funktionsnedsättning som möter funktionshinder i studiesituationen, och/eller för studenterna ifråga i grupp. Samordnaren

samverkar även med andra inom universitetet/högskolan för ökad tillgänglighet.³⁹

Utöver handläggningsarbetet tillkommer alltså även koordinering och främjandearbete av olika slag. Hur mycket samordnarna är involverade i sådant arbete varierar dock mellan lärosätena.

Främjande och förebyggande arbete i varierande grad

Samordnarnas arbetsuppgifter kan i praktiken se ganska olika ut på olika lärosäten. Utöver handläggningsarbetet var samordnarna på några lärosäten som vi undersökt djupt involverade i arbetet med att implementera stödinsatserna för studenterna och främja den generella tillgängligheten för studenter med funktionsnedsättningar. Dessa samordnare arbetade i tät dialog med lärare och andra studentfunktioner på lärosätet. På de flesta lärosäten som vi studerat stod emellertid handläggningen och ärendehantering i fokus. Några intervjupersoner beskriver också att arbetet förändrats över tid och att det främjande arbetet för ökad tillgänglighet fått stå tillbaka när ansökningarna har ökat och de ekonomiska förutsättningarna försämrats.⁴⁰

Hur samordnarna arbetar och hur deras arbete är organiserat hänger ihop med lärosätets storlek och allmänna organisationsstruktur. På de större lärosätena är avståndet mellan utbildningarna och den centrala förvaltningen längre. Samordnare vid stora breda universitet, med en decentraliserad organisation, som vi har intervjuat har i högre grad rollen som handläggare av ansökningsärenden och är i mindre grad involverade i stödinsatsernas förverkligande på institutionerna och i undervisningssituationen. På de stora lärosätena arbetar samordnarna mycket genom kontaktpersoner på fakulteterna och institutionerna.

På mindre lärosäten med en mer centraliserad organisationsstruktur är samordnarnas förutsättningar att ha överblick över det praktiska arbetet med stöd och anpassningar bättre. Deras arbetsuppgifter är ofta bredare med mer inslag av främjande och förebyggande arbete.

Ett självständigt arbete

Samtliga samordnare som intervjuas har en självständig roll på sin enhet. Det innebär att de handlägger ärendena, begär kompletteringarna och har eventuella samtal med studenterna själva. Även beslutet i ärenden fattas oftast av den enskilde samordnaren. I några fall var de dock två personer

³⁹ SU. 2024, s. 8.

⁴⁰ Diskrimineringsombudsmannen (DO) konstaterar i en rapport att lärosätena generellt brister i det förebyggande arbetet mot diskriminering. Tillsynen av 18 lärosätens arbete med aktiva åtgärder för att främja lika rättigheter och möjligheter visade att inga av dessa levde upp till diskrimineringslagens krav. DO drar slutsatserna att lärosätena behöver skapa tydligare arbetsprocesser för aktiva åtgärder, utveckla arbetet med undersökningssteget och öka sina kunskaper om diskrimineringslagens krav. DO. 2022. *Undersök, åtgärda och utbildade. En analys av universitetets och högskolors arbete med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering av studenter.*

som sitter i samtalet med studenten och är med och fattar beslut. I inga av de lärosäten som ingått i vår studie är det en överordnad chef, eller en nämnd eller motsvarande, som fattar beslut om stödinsatser.

Samordnarna arbetar självständigt men i varierande grad är cheferna involverade i samordnarens arbete. Enheterna där samordnarna arbetar brukar exempelvis ha regelbundna möten som leds av chefen. Ibland är dessa möten tillsammans med andra medarbetare med andra arbetsuppgifter än samordnarna. På andra lärosäten har chefen särskilda möten med samordnarna enbart. I det senare fallet finns naturligtvis större möjligheter att prata om samordnarfrågorna.

Samordnarna berättar att det också vid behov genomförs individuella avstämningar mellan chef och samordnare kring aktuella fall. Chefen involveras exempelvis vid svårare fall så som frågor om komplettering av ansökningar i svårbedömda fall. En samordnare berättar att: ”Hon (chefen) hjälper mycket med hur vi tänker igenom och kopplar ihop allting. Ganska mycket involverad.” En chef på ett annat lärosäte säger: ”Har konsultationsmöten en gång varje vecka. Där vi tar upp ärenden av svårare karaktär.”

I andra fall tycks cheferna vara mer distanserade från samordnaren och samordnaren agerar än mer självständigt. Detta har att göra med hur lärosätet valt att organisera stödet, hur stor enheten är och vilka andra uppgifter som ligger på enheten. Större enheter där flera andra uppgifter också ligger ger chefen mindre möjligheter att involvera sig i samordnarens arbete. Samordnarna tjänstgör ibland på en mindre enhet under en studentavdelning där det finns en mellanchefer som ligger närmare verksamheten. På andra lärosäten med plattare organisationer kan samordnarna ha studentavdelningschefen också som sin chef. I de senare fallen har chefen sannolikt mindre tid och möjlighet att engagera sig i samordnarens arbete.

Det är också olika hur pass insatt chefen är i samordnarnas arbete i sak, vilket kan ha att göra med vilken bakgrund som chefen har. I grunden arbetar dock samordnaren på samtliga lärosäten i studien självständigt. Detta gör att verksamheten, särskilt om det är få samordnare, kan bli sårbar om någon exempelvis drabbas av sjukdom eller slutar.

Samverkan och nätverk

Samordnarna arbetar självständigt med handläggning och beslutsfattande. Att bedöma studenternas intyg, och bedöma studenternas behov kan i vissa fall vara svårt. Vid något lärosäte tar man ibland hjälp av lärosätets jurister och ibland tillfrågas extern medicinsk expertis. En samordnare beskriver att om det exempelvis handlar om en synskada behöver man kanske kontakta syncentralen inom vården.

Det viktigaste stödet kommer emellertid från samordnarkollegor på det egna eller på andra lärosäten. Samordnarna överlägger rutinmässigt med kollegor på det egna lärosätet och kontaktar ofta samordnare på andra lärosäten. En samordnare berättar att denne inte är så van med dyslexidiagnoser. Då vänder den sig till en samordnare på ett lärosäte som den vet har den kompetensen. Samtliga samordnare som intervjuas deltar i de gemensamma nätverk och forum som finns på nationell och regional nivå.

På nationell nivå finns det nationella samordnarnätverket där alla samordnare som vill kan gå med. Nätverket distribuerar nyhetsbrev från den nationella samordnarfunktionen och ger tillgång till den gemensamma webbsidan Samordnarwebb. Där finns bland annat ett forum där samordnare kan ställa frågor till varandra och diskutera bedömningar och andra aktuella frågor. Nästan alla samordnare som vi intervjuat nämner forumet som ett viktigt stöd i arbetet. Varje år ordnar den nationella samordnarfunktionen även en nationell konferens för nätverkets medlemmar samt webinarier om aktuella ämnen.⁴¹

På nationell nivå finns även den Nationella referensgruppen för riktat pedagogiskt stöd som utgörs av samordnare vid sju lärosäten. Till referensgruppen, som utgör ett stöd för den nationella samordnarfunktionen, nominerar samordnare sig själva och mandatperioden är på tre år. Gruppen träffas regelbundet för att diskutera aktuella frågor, följa upp arbetet i olika arbetsgrupper och planera konferens- och utbildningsdagar. Nationella referensgruppen är även med och utformar och uppdaterar samordnarguiden.

Det finns även ett juridiskt råd bestående av sju jurister från lärosätena som träffas en gång per termin och diskuterar olika frågor med juridiska prägel. Resultatet av diskussionerna sprids sedan till lärosätena. Det finns därutöver också olika nationella arbetsgrupper. Bland annat en nyligen inrättad arbetsgrupp för utvärdering som planerar att ta fram en nationell enkät till studenter med RPS.

Utöver de nationella nätverken finns även fyra regionala samordnarnätverk som träffas varje termin för att diskutera aktuella frågor och utbyta erfarenheter. Varje regionalt nätverk har också varsin representant i den nationella referensgruppen.

Styrdokument och praxis

Som stöd i arbetet finns det ett antal dokument, handläggningsordningar och ärendehanteringssystem. Ett viktigt dokument på nationell nivå är

⁴¹ SU. 2025b. Nationella medel för riktat pedagogiskt stöd. <https://www.su.se/om-universitetet/samarbeten-och-samh%C3%A4llsutveckling/ett-internationellt-universitet/nationella-medel-f%C3%B6r-riktat-pedagogiskt-st%C3%B6d-1.512172?open-collapse-boxes=ccbd-samverkanen%C3%B6ruts%C3%A4ttning> [2025-02-17]

samordnarguiden. Guiden är framtagen av en arbetsgrupp av samordnare från lärosätena och utredare vid den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet. Den uppdateras regelbundet och beskrivs som ”ett levande dokument och arbetsmaterial som uppdateras i takt med tiden”.⁴² Dess syfte är att vägleda och att etablera gemensamma nationella begrepp men formellt har den ingen styrande funktion och ska inte uppfattas som nationella riktlinjer.⁴³ Guiden beskriver de juridiska och ekonomiska förutsättningarna, handläggning av ärenden, de olika stödformerna och anpassningarna, hur kostnader ska redovisas, med mera. Den senaste versionen är reviderad i januari 2025.

Praxis viktigare än handlägningsordning

Utöver den nationella samordnarguiden har lärosätena egna lokala dokument som stöd för arbetet. Flertalet lärosäten har en intern handlägningsordning som stöd för samordnarnas arbete. Men intervjustudien visar att dessa inte används så mycket dagligdags i handläggningen och att deras styrande funktion är begränsad. En samordnare berättar att de har en handlägningsordning men att den är ”lite gammal, lite inaktuell”. Några lärosäten vill ogärna dela med sig av styrdokument för att de inte är uppdaterade.

I många fall tycks det istället vara praxis som styr hur samordnarna arbetar och beslutar. Denna utvecklas lokalt på lärosätet och i de nätverk och forum som samordnarna ingår i. Samarbetet i nätverk med andra samordnare på andra lärosäten lyfts av samtliga samordnare fram som viktigt. De samordnare som vi har intervjuat har alla arbetat några år i sin position och är väl förtrogna med arbetet. En ny person på posten har sannolikt ett större behov av en handlägningsordning.

Nationella riktlinjer efterlyses av vissa

I några av de intervjuer vi genomfört efterlyser samordnare och chefer tydligare nationella riktlinjer för stödinsatsernas utformning och omfattning. Några samordnare uttrycker osäkerhet om vad de enligt diskrimineringslagen är skyldiga att göra, var miniminivån på de stödinsatser de erbjuder bör ligga. En intervjuperson beskriver att det finns en osäkerhet också hos lärarna: ”Man är rädd för att diskriminera och vågar inte neka anpassningar som de egentligen tycker går ut över förväntat studieresultat”.

Den osäkerhet som samordnarna upplever blir mer påtaglig när de ekonomiska förutsättningarna försämras. På grund av ett ökat antal ansökningar har lärosätenas underskott ökat och täckningsgraden från de nationella anslagen minskat. Vilken lägstanivå på det riktade pedagogiska stödet som kan betraktas som skälig, i

⁴² SU. 2024, s. 2.

⁴³ SFS. 2023. *Särskilt pedagogiskt stöd. En kartläggning av lärosätenas insatser*, s. 29.

diskrimineringslagens mening, blir viktigare att få klarhet i när lärosätena i större utsträckning kan tvingas neka stödinsatser av ekonomiska skäl.

Ytterligare ett skäl som anförs för tydligare nationella riktlinjer är likvärdighet mellan lärosätena. Att det riktade pedagogiska stödet är olika utformat på lärosätena beskrivs som ett problem av flera som vi har intervjuat. Skillnaderna lyfts också fram av Sveriges förenade studentkårer (SFS) som ett stort problem som undergräver likabehandlingen av studenter med funktionshinder.⁴⁴

Samtidigt tycker flera samordnare och chefer som vi pratat med att det är viktigt att stödinsatserna kan utformas av lärosätet själva och att de kan anpassas efter specifika förhållanden på lärosätet. Man framhåller att lärosätena är självständiga myndigheter och värnar sin autonomi. Dessa intervjupersoner ser en risk med nationella riktlinjer i form av ökad styrning och likriktning.

⁴⁴ SFS. 2023. *Särskilt pedagogiskt stöd. En kartläggning av lärosätenas insatser*, s. 34.

Information, handläggning och uppföljning

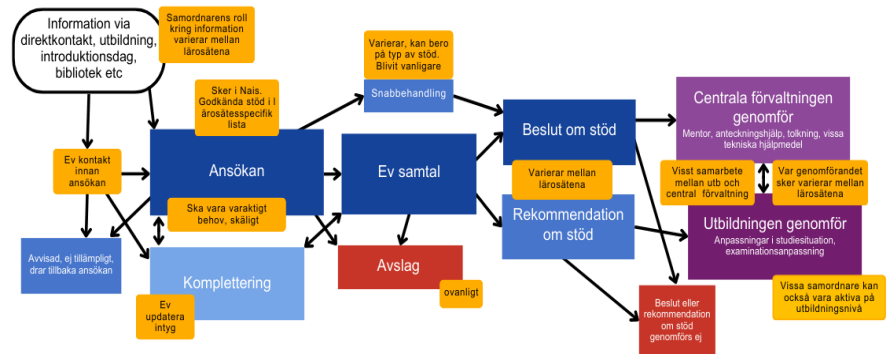
Kapitlet beskriver processen för handläggningen av det riktade pedagogiska stödet. Hur information ges till studenterna, hur ansökan går till och hur den bedöms, hur beslut fattas och hur stödinsatserna genomförs. Kapitlet bygger på intervjuer med samordnare och verksamhetschefer, samt dokumentation i form av riktlinjer och handlägningsordningar.

Sammanfattande iakttagelser

- Kartläggande samtal med alla studenter, som tidigare varit vanligt, frångås på flera lärosäten. I stället införs olika typer av snabbspår där ansökningar bedöms utifrån enbart det skriftliga underlaget.
- Studenterna har ibland stora förväntningar på stöd och anpassningar som lärosätena varken har resurser till eller i uppdrag att möta. En krock mellan studenternas förväntningar och förutsättningarna för högre studier kan uppstå.
- Att ansökningar avslås är relativt ovanligt och beror oftast på otillräckliga intyg. Under de kartläggande samtalen kan dock studenter efterfråga specifika stödformer som samordnaren inte kan eller vill erbjuda. Detta resulterar inte alltid i ett formellt avslag på studentens begäran.
- Det finns stora skillnader mellan och inom lärosätena i hur man arbetar med det riktade pedagogiska stödet och i vilken utsträckning rekommenderade stödinsatser faktiskt genomförs. Det beror bland annat på skillnader i organisation och arbetssätt, men också skillnader i synen på stödinsatsernas syfte och i synen på relationen mellan anpassningar och förväntat studieresultat.
- Uppföljning av insatserna görs endast systematiskt på ett fåtal lärosäten. Ibland görs mer informella uppföljningar eller sporadiska uppföljningar av vissa moment. Arbetet med RPS tycks inte ingå i lärosätenas systematiska kvalitetsarbete.

Handläggningsprocessen

Figur 4. Bilden illustrerar handläggningsprocessen från information till genomförande. I alla steg i processen finns skillnader mellan lärosätena i hur det fungerar exakt. Processens olika steg beskrivs ingående i följande avsnitt.

Information om riktat pedagogiskt stöd

Lärosätena informerar studenterna på olika sätt och i olika steg om det riktade pedagogiska stödet. Eftersom kötiderna kan vara långa vid terminsstart är många lärosäten måna om att nå ut med information tidigt. Detta sker oftast i ett välkomstbrev i samband med att studenten blivit antagen. Studenten hänvisas till ytterligare information på lärosätets hemsida och till ansökningsportalen i det digitala ansökningsystemet Nais (nationellt administrations- och informationssystem). Alla lärosäten som ingår i vår studie har tydlig information om RPS på sin hemsida. Några lärosäten nämner betydelsen av att även studie- och yrkesvägledare på gymnasiet informerar om riktat pedagogiskt stöd på högskolan.

Vid terminsstart ges ytterligare information i samband med uppstartsmöten och introduktionsdagar. Det kan ske genom att samordnarna deltar själva eller att information om RPS och ansökningsförfarandet ges av någon annan, till exempel studievägledare. Vid något lärosäte ger man särskild information till utländska studenter som man menar är mindre vana vid möjligheten till pedagogiskt stöd.

Information om RPS sker också ibland via institutionerna och undervisande lärare som kan hänvisa studenter till samordnarfunktionen. På några lärosäten bedrev samordnare uppsökande verksamhet genom att informera lärare och studenter på institutionerna. En samordnare berättar att de deltar på en högskolepedagogisk kurs. Att ha god dialog med lärarna beskrev dessa samordnare som viktigt både för ett gott samarbete men också för att nå ut till studenterna på ett effektivt sätt. En samordnare berättar att denne har ett *”bra och nära samarbete med många utbildningar”*.

Även biblioteken har en viktig roll som framhölls av flera samordnare som vi pratat med. Biblioteken är ansvarar för talböcker men ger också information om var studenten kan få ytterligare hjälp. I anslutning till biblioteken finns också ofta anpassade datorer för dyslektiker och synskadade.

Mörkertal bedöms inte bero på brister i informationen

Samordnarna vi intervjuat beskriver att det är en viktig del i arbetet att nå ut med information på ett tydligt sätt. Särskilt för studenter med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar kan informationsflödet vid terminsstart bli överväldigande. Dessa studenter ”upplever lärosätet som en snårig djungel” som en samordnare uttrycker det.

Samordnarna bedömer att det finns ett ganska stort mörkertal, det vill säga studenter som är i behov av stödinsatser men som inte ansöker om stöd. Samordnarna som vi intervjuat uppfattar ändå att kännedomen om det riktade pedagogiska stödet är god och att brister i information inte är en viktig anledning till att studenter i behov av stöd inte söker.

De viktigaste skälen till att studenter inte söker stöd, menar intervjupersonerna i vår undersökning, är dels en vilja hos studenterna själva att klara sina studier på samma villkor som alla andra, och dels att det kan finnas ett stigma runt vissa funktionsnedsättningar, särskilt psykisk ohälsa, som gör att studenterna avstår från att söka stöd. Man uppfattar dock att problemet med stigmatisering har minskat under åren.

Ansökan

För att få tillgång till riktat pedagogiskt stöd behöver en student ansöka. På alla lärosäten vi undersökt sker ansökan elektroniskt via Nationellt administrations- och informationssystem för samordnare (Nais). Nais är ett nationellt system som utvecklas och förvaltas av Universitets- och högskolerådet (UHR). Varje lärosäte äger och ansvarar för det egna lärosätets uppgifter i systemet och uppgifterna delas inte mellan lärosäten. I ansökan uppger studenten vad den ska studera och hur länge. Studenten kan också beskriva sin funktionsnedsättning och hur den tror att funktionsnedsättningen kommer påverka studierna. Ett steg i ansökningsprocessen i Nais har även särskild information från lärosätena.

Till detta bifogar studenten någon typ av underlag. För att beviljas stödinsatser måste studentens funktionsnedsättning vara dokumenterad. Underlaget som ska styrka en varaktig funktionsnedsättning är oftast ett intyg utfärdat av legitimerad sjukvårdspersonal, till exempel läkare, psykolog eller logoped. Studenter som saknar ett intyg om varaktig funktionsnedsättning, men som kan styrka att de har en remiss för utredning eller att en utredning pågår, kan beviljas så kallat villkorat stöd under en kortare period. Ansökan i Nais kan göras i förväg, det vill säga

innan studenten har registrerat sig på en kurs eller ett program. I Nais finns en lista på vilka stöd som varje lärosäte har att erbjuda vilket beslutas av lärosätena. Listan tas oftast fram av samordnaren och dennes chef. Samordnaren kan endast besluta om stöd från den listan

Svåra bedömningar i vissa fall

De flesta ansökningar är relativt lättbedömda av samordnaren men vissa fall är svårare. Att en ansökan är svårbedömd kan bero på att den inte på ett tydligt sätt beskriver vilket behov av stöd studenten har och hur det hänger ihop med funktionsnedsättningen. Bedömningen av varaktigheten kan vara svår, särskilt vid psykisk sjukdom. Enligt praxis så bedöms en funktionsnedsättning som varaktig om personen har haft den i minst sex månader. Vissa psykiska sjukdomar går i skov, eller är på andra sätt episodiska, vilket kan göra varaktigheten svårbedömd.

Några samordnare beskriver att det har blivit vanligare med intyg som ger intrycket att vara beställningsjobb. En samordnare menar att ”en del intyg är nästan designade för att de ska få stöd”. En del intyg bedöms inte vara utfärdade av en sakkunnig person, det kan till exempel vara intyg som studenten har med sig från gymnasieskolan eller intyg baserade på en utredning som inte bedöms som medicinsk. Det är dock inte alltid enkelt att avgöra vad som bör räknas som ett acceptabelt sakkunnigutlåtande. En samordnare berättar att studenter skickar in skärmdumpar på utredningar tagna med mobiltelefon. Dessa godtas inte. En del intyg är inte kompletta eller har blivit för gamla och måste förnyas.

Om samordnaren bedömer att underlaget som studenten skickat in via Nais inte räcker ber de i regel studenten komplettera sin ansökan. Om studenten inte återkommer eller om kompletteringen inte räcker kan ansökan avslås.

Kartläggande samtal

När en student inkommit med en ansökan som bedöms styrka en varaktig funktionsnedsättning är nästa steg i handlägningsprocessen oftast ett kartläggande samtal. Samtalen sker vanligen genom ett fysiskt möte, men kan även ske på distans. Samtalets huvudsyfte är att kartlägga studentens behov och vilka svårigheter studenten kan tänkas få i studiesituationen, och utifrån detta rekommendera eller besluta om stödinsatser som kan överbygga funktionsnedsättningen.

Samordnarna framhåller att bedömningen ska ske individuellt, det vill säga en viss funktionsnedsättning ger inte automatiskt ett visst stöd. Personer med samma diagnos, till exempel adhd, har inte alltid behov av samma sorts anpassningar och stödinsatser. Samtalet kan läggas upp på olika sätt. En samordnare berättar exempelvis att samtalet delas upp efter olika moment i utbildningen – föreläsningar, examinationer, självstudier

och planering – och de olika svårigheter som kan uppstå vid dessa moment.

Samordnarna beskriver att studenternas behov har blivit mer komplexa och svårbedömda över tid. Det har till exempel blivit vanligare att studenter har flera olika diagnoser. Psykisk ohälsa av olika slag har ökat och det kan vara svårt för samordnarna att avgöra vilka stöd som kan hjälpa dessa studenter.

Ett andra viktigt syfte med det kartläggande samtalet är att informera studenten om hur stödinsatserna rent praktiskt fungerar, hur studenten ska göra för att få tillgång till stödinsatserna, vem den ska kontakta på institutionen, hur man ska anmäla sig till tentamen, med mera.

Studenternas förväntningar är ibland för högt ställda

De kartläggande samtalen mynnar oftast ut i att samordnaren och studenten gemensamt resonerar sig fram till vilka stödinsatser som är lämpliga. Ibland vill dock studenten ha stöd och anpassningar som samordnaren inte kan eller vill erbjuda. Det kan bero på att lärosätet generellt inte erbjuder en viss stödtyp som studenten efterfrågar, till exempel att få studera på distans i stället för på plats. Det kan också bero på att samordnaren inte anser att studentens funktionshinder motiverar det stöd som studenten vill ha, eller att samordnaren anser att stödet är för kostsamt. Det vill säga, samordnaren anser inte att det efterfrågade stödet är skäligt givet omständigheterna.

Många intervjupersoner beskriver att studenterna under det kartläggande samtalet inte alltid blir nöjda med de stöd som erbjuds. Särskild de som studerat på gymnasiet i närtid har ibland stora förväntningar på stöd och anpassningar som lärosätena varken har resurser till eller i uppdrag att möta. De stöd och anpassningar som högskolan kan erbjuda är mindre omfattande än på gymnasiet och i motsats till gymnasieskolan finns inga undantagsbestämmelser i högskolan som medger att kursmål kan anpassas bort.

En krock mellan studenters förväntningar och förutsättningarna för högre utbildning kan därför uppstå i de kartläggande samtalen. Vissa intervjupersoner beskriver att mycket tid får läggas på att förklara förutsättningarna för studenterna och att de ibland blir besvikna.

Snabbspår i stället för samtal

En del lärosäten har samtal med samtliga studenter som söker stöd. Andra lärosäten fattar istället skyndsamma beslut kring vissa stöd utan samtal. Intervjuerna har visat att flera lärosäten går mot att fler beslut och rekommendationer fattas utan ett samtal. Man anser att det inte längre är möjligt att träffa alla studenter för kartläggande samtal. Att hoppa över samtalet kallas av en del ”snabbspår”.

Andra lärosätena håller dock fast vid att det måste vara ett samtal. Sannolikt beror dessa överväganden på mängden ärenden på lärosätet i fråga. Det är en utveckling som påskyndats de senaste åren av att antalet ansökningar har ökat kraftigt, vilket har lett till långa kötider för samtal på vissa lärosäten.

Beslut eller rekommendation om stöd

Samordnaren kan bevilja riktat pedagogiskt stöd genom beslut eller rekommendation. Vid snabbspårshandläggning görs detta utifrån det skriftliga underlaget som studenten skickas in. När kartläggande samtal genomförs beslutar eller rekommenderar samordnaren om stödinsatser under eller i strax efter samtalet. Samordnaren är oftast ensam i att bevilja stöd, sällan är någon chef inblandad.

Det stöd som samordnaren beslutar om får studenten ibland tillgång till via samordnarfunktionen, det vill säga från den centrala förvaltningen, som också står för kostanden för stödinsatsen. Ibland genomförs stödet av utbildningen, till exempel institutionen. Stöd som samordnaren kan besluta om rör ofta personellt stöd som anteckningsstöd, mentor och utbildningstolkning. Även vissa anpassningar i studiesituationen, så som anpassad kurslitteratur (som ibland i stället ges via biblioteket), att få tillgång undervisningsmaterial i förväg eller att få spela in föreläsningar, kan samordnaren på vissa lärosäten besluta om.

Stöd som samordnaren i stället rekommenderar är det sedan utbildningarna – till exempel institutionerna, undervisande lärare eller examinator – som slutgiltigt beslutar om och bereder tillgång till. Detta gäller många anpassningar i undervisningssituationen och i synnerhet anpassningar vid examination, där det råder en stark norm om att examinator har sista ordet. Detta nämns i samordnarguiden som citerar ur UKÄ:s vägledning för rättssäker examination: ”En examinator bör ha möjlighet att besluta om anpassad eller alternativ examination för studenter”.⁴⁵ Några lärosäten som ingår i vår undersökning har dock en ordning där samordnarna kan fatta beslut om vissa anpassningar vid examination. Dessa lärosäten har en centraliserad tentamensordning där samordnaren kan skriva in uppgifter om vilka anpassningar en student har rätt till vid till exempel salstentamen.

De stöd som samordnaren beslutar eller rekommenderar finns sparat i Nais och mejlas till studenten tillsammans med eventuell övrig information. Hur lång tid ett besked i Nais gäller skiljer sig åt mellan lärosätena. På vissa lärosäten ges korta beskedet som gäller i sex månader under en kurs eller en termin, andra lärosäten ger rutinmässigt besked som gäller i tre år eller en hel utbildning. Korta besked används i

⁴⁵ UKÄ. 2020, s. 7.

vissa fall som en typ av uppföljning. Det vill säga man följer upp individuellt och ser om man ska gå vidare med stödet.

Avslag, icke-beslut och överklaganden

Att ansökningar om riktat pedagogiskt stöd avslås är relativt ovanligt, enligt de samordnare vi intervjuat. När det ändå sker är de vanligaste skälen att ansökan är otillräcklig till exempel att det saknas intyg, att studenten inte inkommit med kompletteringar och inte går att kontakta. Det kan också bero på att vissa specifika stöd som studenten efterfrågar inte kan erbjudas eller bedöms som oskäligen av ekonomiska skäl eller på grund av de behov studenten bedöms ha. Det kan också vara så att det är vården bedöms ansvarig för att ge stödet såsom exempelvis begäran om assistans.

Under det kartläggande samtalet kan studenter efterfråga specifika stödformer som samordnaren inte vill erbjuda studenten, till exempel därför att stödformen är kostsam, praktiskt ogenomförbar eller inte bedöms passa eller hjälpa studenten i studiesituationen givet studentens funktionsnedsättning. Detta resulterar inte alltid i ett formellt avslag på studentens begäran utan i stället i ett slags icke-beslut, innebärande att studenten får ett besked om de stödformer som samordnaren erbjuder (som beslut eller rekommendation) men inte ett beslut om de stödformer som inte erbjuds. En samordnare som vi intervjuat beskriver detta: ”Skulle jag märka att studenten är missnöjd [med att inte ha fått ett visst stöd] så kan jag skriva ett avslag så att de kan överpröva. Men det är ovanligt.” En annan samordnare menar att det ibland är svårt att veta hur mycket tjänsteanteckningar som kan skrivas under det kartläggande samtalet eftersom det kan handla om känsliga uppgifter.⁴⁶

En student kan hävda att ett beslut som innebär att studenten inte får de stöd och anpassningar den efterfrågat innebär diskriminering. Enligt 4 kap. 18 § 2 diskrimineringslagen får ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten som huvudman, i fråga om utbildning enligt högskolelagen, överklagas till ÖNH bland annat på den grunden att beslutet strider mot diskrimineringsförbudet i 1 kap. 4 § 3 om bristande tillgänglighet. Att studenter på detta sätt överklagar är relativt ovanligt. ÖNH har dock sett en ökning av diskrimineringsärenden som rör bristande tillgänglighet. Av de ärenden som ÖNH har tagit upp har inget bifallits av nämnden. Vidare ska Diskrimineringsombudsmannen (DO) enligt 4 kap. 1 § diskrimineringslagen utöva tillsyn över att denna lag följs.

⁴⁶ I 27 § förvaltningslagen anges bland annat att en myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling ska snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Om en student muntligen ansöker om en viss stödform under det kartläggande samtalet bör det framgå i samordnarens tjänsteanteckning att ansökan har avslagits, om så sker. Att det bör gå till så beskrivs även i samordnarguiden.

Genomförandet

Som nämnts kan vissa stöd och anpassningar beslutas om och ges tillgång till direkt av samordnaren. Många stödformer är det emellertid utbildningarna som genomför. Arbetet med att förverkliga stödinsatser och anpassningar, och tillgängliggöra utbildningen mer generellt, ser olika ut på olika lärosäten.

Samordnarnas mandat och arbetssätt skiljer sig åt mellan lärosäten

Hur stort samordnarnas mandat är vad gäller vad de direkt kan besluta om och vad de i stället kan rekommendera, skiljer sig åt mellan lärosätena. Skillnaden kan kopplas till lärosätets grad av centralisering. På stora decentraliserade lärosäten där institutionerna har en stark ställning är mandatet för samordnarna ofta mindre och institutionerna har en starkare "vetorätt" kring rekommendationer från samordnaren. En samordnare vid ett större lärosäte säger:

Du ansöker sedan vid varje kurs om det stödet och det är upp till varje enskild kursansvarig att avgöra vilket stöd de kan ge dig. Detta skapar problem delvis därför att olika institutioner bedömer detta olika men även för att man har olika resurser att ge för till exempel anteckningsstöd. Vilket särskilt pedagogiskt stöd olika studenter kan få blir därför ojämnt.

Det är också skillnader mellan lärosätena i hur samordnarna arbetar, som beskrivits i föregående kapitel. På vissa lärosäten som ingår i studien bedriver samordnarna ett ganska omfattande förebyggande arbete och arbetar också med genomförandet av stödinsatserna. De för en tät dialog med institutionerna och undervisande lärare om pedagogiska och praktiska frågor.

På större och mer decentraliserade lärosäten har samordnarna en mer begränsad kontakt med lärarna och institutionerna. De fattar de formella besluten och sedan är det upp till utbildningarna att verkställa dem. De har alltså en mer strikt handläggande roll och kontakten med lärare och institutioner sker på ett mer formellt och distanserat sätt.

En annan faktor som påverkar hur och i vilken omfattning samordnarna arbetar gentemot utbildningarna är hur många samordnare per student det finns på lärosäte. Det varierar hur många det är som jobbar med detta på de olika lärosätena, också med hänsyn tagen till antalet studenter på lärosätet. Detta präglar hur lärosätet väljer att lägga upp arbetet och vilka förutsättningar samordnarna har att arbeta med genomförandet.

Skillnader inom lärosätena

På större lärosäten där institutionerna har en stark ställning kan skillnaderna inom lärosätet, det vill säga mellan utbildningarna, bli stora i hur man hanterar beslut eller rekommendationer om riktat pedagogiskt stöd. Skillnaderna rör till exempel hur studenten ska gå till väga för att få tillgång till stödet, vem som ska kontaktas på institutionen, hur kontakten ska ske, hur lång tid i förväg en examinationsanpassning måste anmälas, med mera. En samordnare beskriver hur detta skapar svårigheter för studenterna:

Studenterna ser sig som studenter vid ett lärosäte men personalen ser sig som att de arbetar vid en viss institution. Mellan institutionerna är det stora skillnader i hur rutinerna fungerar och när en student byter institution blir det snårigt. De säger att studenterna ska vara sin egen informationsbärare men det kan många gånger vara svårt.

Stora lärosäten har särskilda utmaningar i att skapa likvärdiga förhållanden inom lärosätet och de stora skillnaderna kan göra det svårt för studenterna att förutse vilket stöd de kommer att kunna få tillgång till.

Olika syn på förväntat studieresultat och stödinsatsernas syfte

Både inom och mellan lärosäten kan skillnader uppstå i synen på det riktade pedagogiska stödet som påverkar hur stödinsatserna genomförs. Studenter på högskolan förväntas klara sina studier och nå de förväntade studieresultaten i form av lärandemål som uttrycker vad en student förväntas kunna, förstå, eller vara kapabel att utföra vid slutet av en viss utbildning. Dock är det inte helt självklart vad som ska anses vara en kompromiss med det förväntade studieresultatet.

De samordnare och chefer som vi intervjuat ger uttryck för olika filosofier om det riktade pedagogiska stödets syfte. Vissa anser att stödinsatser ska ges för att så långt som möjligt överbrygga funktionsnedsättningen och på så sätt skapa en likvärdig studiesituation. ”Vi ska vara kompenserande fullt ut”, som en samordnare uttryckte det. Andra har en mer restriktiv syn och betonar att RPS ska vara hjälp till självhjälp. En verksamhetschef säger:

Vissa stödinsatser och anpassningar, särskilt vid examination, går inte att förena med förväntat studieresultat. Det är viktigt att vi inte skapar en lättare studiesituation utan en likvärdig. ”När gör vi för mycket?” frågar vi oss ofta.

En del samordnare betonar att högre studier måste förbereda studenterna för arbetslivet och att arbetslivets krav är en del av det förväntade studieresultatet i vidare bemärkelse. En samordnare säger:

Vi har bestämt att man kan få stöd av mentor max ett år därför att ett viktigt uppdrag är också att förbereda studenterna för arbetslivet. Tidigare kunde man ha stöd under hela studietiden men studenterna måste lära sig att klara sig själva.

Andra intervjupersoner betraktar det förväntade studieresultatet snävare, i termer av de uttryckliga lärande- och kursmålen för en utbildning, vilket ger större möjligheter att erbjuda stöd och anpassningar och bevilja dessa under längre tid.

Synen på vad som ska anses ingå i det förväntade studieresultatet, och vad det riktade pedagogiska stödets syfte är, kan också skilja sig åt mellan utbildningarna inom ett lärosäte. Samordnarna som vi intervjuat beskriver att samarbetet med undervisande lärare och examinatorer för det mesta fungerar väl, och att acceptansen för funktionsnedsättningar och stödinsatser har ökat. Ett antal intervjupersoner beskriver dock att det på vissa institutioner eller hos vissa lärare finns ett motstånd mot att anpassa undervisning och examination efter samordnarnas rekommendationer, och att stöd som rekommenderats därför kan utebli.

Skälen till motståndet kan vara hög arbetsbelastning och tidspress bland lärarna. Det kan också vara att lärarna uppfattar att stödinsatserna leder till ojämlig behandling av studenterna och för att de uppfattar att stödinsatserna inte är förenliga med det en student på högskolan förväntas kunna, även om insatserna inte står i konflikt med det som uttryckligen står nedskrivet i kursplaner och betygskriterier.

Uppföljning

I vår studie har vi frågat samtliga intervjuade samordnare och chefer som ingått om det sker uppföljning av insatserna. Av de vi samtalat med är det bara i två fall av femton genomförda intervjuer som det sker någon form av systematisk uppföljning av insatserna. Flera av de vi pratat med uttrycker dock ett behov av uppföljning.

Systematisk uppföljning ovanlig

Vår bild är att strukturerad och återkommande uppföljning av nyttan och nöjdheten med stödinsatserna är ovanlig. I samordnarguiden står att ”en del lärosäten gör regelbundet utskick och enkäter till studenter om hur de upplever stödet”.⁴⁷ På endast två lärosäten som vi undersökt görs

⁴⁷ SU. 2025a, s. 13.

systematiska utskick men det kan vara så att det är vanligare på lärosäten som inte ingått i studien.

En del lärosäten i vår studie gör enkäter enbart för vissa stödformer, i synnerhet för mentorsstöd. På ett lärosäte skickas det exempelvis ut en enkät efter tre månader till de som fått mentorsstöd. En chef på ett lärosäte berättar också att de gör uppföljningar av anteckningspennor, så kallade smartpens.

I synnerhet på mindre lärosäten händer det att samordnaren undersöker hur det går för studenterna på ett individuellt plan. På en del lärosäten genomförs uppföljningssamtal och man uppger att man genom dessa kan skaffa sig en bra bild av hur stödinsatserna fungerar och göra förändringar om det skulle behövas. De samordnare som genomför uppföljningssamtal har generellt bilden att studenterna är nöjda och att insatserna hjälper studenterna att klara studierna.

Uppföljande samtal har dock blivit ovanligare, berättar flera samordnare, i takt med att ansökningarna och studenter med RPS blivit fler. Man hinner inte med att ha uppföljande samtal i den utsträckning som man hade tidigare. På många lärosäten sker uppföljning via samtal endast sporadiskt. En samordnare säger att studenterna ”själva måste flagga om de känner att behöver det. Många gör det om de känner att det inte går bra.” På flera lärosäten vet man mycket lite om hur stödinsatserna fungerar. En chef säger: ”Vi vet inget om hur studenterna klarar sig”

En samordnare berättar att det inte på ett systematiskt sätt går att kontrollera studieresultaten för studenter med RPS men att man ändå kan snegla på detta för att få en bild av hur de klarar sig. En samordnare gör sammanställning varje kvartal av antal ansökningar fördelat på akademier och funktionsnedsättningar. Det rör sig då om en uppföljning av ansökningarna snarare än resultat.

Den uppföljning som sker är alltså i huvudsak osystematisk eller anekdotisk. På många lärosäten är uppföljningen obefintlig. Många samordnare menar att huvudorsaken till detta är resurs- och tidsbrist.

I Nais finns uppgifter om studenter som har fått beslutade eller rekommenderade stödinsatser men dessa är omgärdade av sekretess. Dessutom äger och ansvarar varje lärosäte för sina uppgifter och registeruppgifterna får inte sparas. Det är därför inte i dagsläget möjligt att via uppgifter i Nais följa upp genomströmning för studenter som beretts tillgång till RPS.

Avsaknaden av, och de bristande förutsättningarna för, systematisk uppföljning gör att kunskapen om vilken nytta stödinsatserna gör – om insatserna hjälper studenterna att klara sina studier – är begränsade. Det går inte heller att veta i vilken utsträckning en rekommendation om stöd från samordnaren leder till att studenterna får tillgång till stödinsatser eller hur vanligt det är att rekommenderade insatser uteblir.

RPS tycks ligga utanför ordinarie kvalitetssystem

Det riktade pedagogiska stödet tycks inte heller regelmässigt inkluderas i det ordinarie kvalitetssystemet på lärosätena. Vi har inte undersökt detta ingående men det förefaller ovanligt att RPS systematiskt tas upp i dialoger och i kvalitetsarbetets årshjul. Sådana rutiner skulle dock öka möjligheterna att på ledningsnivå på lärosätet kunna fånga upp utmaningar och eventuella problem med det riktade pedagogiska stödet. Vid ett lärosäte uppmärksammades dock stödet i UKÄ:s lärosätesgranskning, vilket fick till följd att åtgärder kring detta vidtogs.

Ekonomi

Det här kapitlet beskriver det riktade pedagogiska stödets kostnader och finansiering. Kapitlet redogör för de ökande kostnaderna för RPS och de stora kostnadsskillnaderna mellan lärosätena. Orsaker till dessa skillnader, och problem som skillnaderna skapar, diskuteras. Vidare beskriver kapitlet den försämring av de ekonomiska förutsättningarna för RPS som skett på senare tid, orsakad av fler ansökningar och beviljade insatser och försämrade täckningsgrad från de nationella medlen. Vi beskriver och diskuterar genomförda och kommande förändringar för det riktade pedagogiska stödet, föranledda av den försämrade ekonomin. Kapitlet bygger huvudsakligen på ekonomisk statistik insamlad av Stockholms universitet samt intervjuer med samordnare och verksamhetschefer.

Sammanfattande iakttagelser

- Kostnaderna för RPS har ökat över tid. 2016 uppgick de inrapporterade kostnaderna (som inte är heltäckande) till 73 miljoner. 2023 var kostnaderna 135 miljoner.
- Skillnaderna mellan lärosätena är stora. Många lärosäten har kostnader som kraftigt överstiger 0,3 procent av utbildningsanslaget. Ungefär hälften av lärosätena har kostnader som understiger 0,3 procent.
- En viktig orsak till skillnaderna är att lärosätenas kostnader för utbildningstolkning varierar stort. På många lärosäten utgör utbildningstolkning hälften eller mer av den totala kostnaden för RPS. Samtidigt har många lärosäten inga kostnader alls för utbildningstolkning. Detta skapar olika förutsättningar för lärosätenas arbete med RPS.
- Andra orsaker till skillnaderna är sannolikt att lärosätenas erbjudande om stöd är olika generöst utformat samt att lärosätenas förmåga att fånga upp de faktiska kostnaderna för RPS skiljer sig åt.
- På grund av den ansträngda ekonomin har flera lärosäten infört effektiviseringar och kostnadsbesparande förändringar, till exempel snabbspår i handläggningen, digitala lösningar och sänkta arvoden för stödpersoner.
- Många av de vi intervjuat uttrycker oro för kvaliteten på det riktade pedagogiska stödet framöver och efterlyser mer resurser.

Kostnader och finansieringskällor

Lärosätena rapporterar årligen in sina kostnader för riktat pedagogiskt stöd till den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet som, inom ramen för sitt särskilda åtagande, sammanställer uppgifterna.⁴⁸ De redovisade kostnaderna används sedan vid fördelningen av de nationella medel som Stockholms universitet förfogar över från anslaget för särskilda medel till universitet och högskolor.

De kostnadsuppgifter som lärosätena rapporterar in är inte heltäckande, utan avser endast personella pedagogiska insatser. Därmed tas inte kostnader för till exempel lokalanpassningar, utbildning av personal, samordnarnas löner eller administrativa kostnader med i redovisningen. De kostnader som täcks av medel från Specialpedagogiska skolmyndigheten redovisas inte heller till Stockholms universitet, och det kan även finnas dolda kostnader för RPS på lärosätena.

Systemet innebär att huvuddelen av finansieringen för riktat pedagogiskt stöd kommer från lärosätena själva genom att de avsätter medel för detta. Universitet och högskolor är inte ålagda att avsätta medel för stöd till studenter med funktionsnedsättning, men för att få ta del av de nationella medel som Stockholms universitet fördelar måste de själva först avsätta och förbruka medel som motsvarar 0,3 procent av anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.⁴⁹ De nationella medlen täcker sedan delar av eller hela det underskott som uppstår genom skillnaden mellan redovisade kostnader och avsatta medel från utbildningsanslaget.

UKÄ har sammanställt de uppgifter som rapporterats till Stockholms universitet för åren 2005–2024. Sammanställningen redovisas i tabellen nedan och inkluderar sammanlagda redovisade kostnader för alla lärosäten, sammanlagda redovisade underskott och nationella medel som utbetalats för att täcka underskotten.

⁴⁸ Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Stockholms universitet.*

⁴⁹ Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Stockholms universitet.*

Tabell 1. Inrapporterade kostnader, underskott och utbetalade nationella medel 2005–2024
Löpande priser (miljoner kronor). Kostnader och underskott för 2024 är delvis beräknade.

År	Sammanlagda redovisade kostnader	Underskott	Nationella medel ⁵⁰
2005	62,0	25,9	24,1
2006	66,4	28,0	24,1
2007	62,7	28,0	28,0
2008	65,7	27,2	27,2
2009	67,2	28,5	28,5
2010	66,1	23,4	23,4
2011	66,1	21,6	21,6
2012	66,1	22,5	21,2
2013	65,0	20,8	20,8
2014	68,7	23,3	23,3
2015	70,0	22,0	22,0
2016	72,9	26,4	26,4
2017	77,8	28,4	28,4
2018	86,0	34,1	34,1
2019	97,5	40,3	40,3
2020	89,3	32,4	30,8
2021	105,8	39,1	39,1
2022	119,6	47,2	20,8
2023	134,5	61,1	43,4
2024	132,4	57,0	48,5

Av sammanställningen framgår att de inrapporterade kostnaderna har ökat över tid, särskilt påtagligt från 2016 och framåt. För 2005 uppgick de sammanlagda kostnaderna för alla lärosäten till 62 miljoner kronor och tio år senare var de endast marginellt högre, omkring 70 miljoner. Därefter har kostnaderna ökat stadigt och uppgick 2023 till 135 miljoner kronor. För 2024 var de något lägre, men det går inte att säga om det är en tillfällig minskning eller ett trendbrott.

Samtidigt uppgick lärosätenas samlade underskott till mellan 20 och 30 miljoner kronor under perioden 2005–2016. Från 2016 har underskottet ökat varje år till och med 2023 då det uppgick till 57 miljoner kronor. Precis som de inrapporterade kostnaderna minskade det redovisade underskottet något 2024 jämfört med föregående år.

En sannolik orsak till att kostnaderna inte längre ökar i samma takt och att underskotten minskar 2024, trots ökat antal studenter med stöd, är att många lärosäten arbetat med att effektivisera det riktade stödet och dra ner på kostnader.⁵¹ Till detta effektiviseringsarbete återkommer vi nedan.

⁵⁰ Kolumnen visar nationella medel som utbetalats till lärosätena för att täcka underskott för de år underskotten uppstod på lärosätena. Utbetalning har fram till 2023 skett två år efter att underskotten uppstod på lärosätena. Utbetalade medel kan skilja sig från de medel som anslagits för ändamålet under särskilda medel till universitet och högskolor (anslag 2:65 inom utgiftsområde 16).

⁵¹ SU 2025. Årsredovisning 2024.

Lärosätena avsätter pengar

Huvuddelen av finansieringen för riktat pedagogiskt stöd kommer alltså från lärosätena själva genom att de avsätter medel för detta. Som framgår av tabell 1 uppvisar lärosätena sammantagna underskott i verksamheten, det vill säga de medel som avsatts från utbildningsanslagen räcker inte.

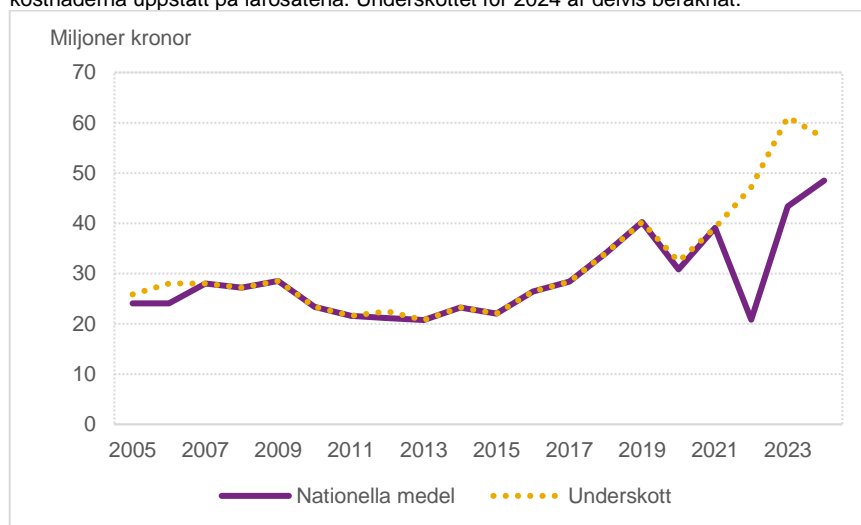
Det finns dock stora skillnader mellan lärosätena. Långt ifrån alla lärosäten redovisar kostnader för RPS som motsvarar eller överstiger 0,3 procent av utbildningsanslaget, medan andra rapporterar betydande underskott. Under 2024 rapporterade 21 av 43 lärosäten underskott till Stockholms universitet och gjorde därmed anspråk på nationella medel.

De nationella medlen

Fördelningen av medel görs av den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet utifrån de inrapporterade uppgifterna om verksamhetens kostnader. De nationella medlen fördelas till lärosätena i proportion till underskottens storlek – alla lärosäten får samma andel av sina kostnader över 0,3 procent av utbildningsanslaget täckta. Medlen kommer från anslaget för särskilda medel till universitet och högskolor (anslag 2:65 inom utgiftsområde 16) och inom samma post finansieras även arbetet med svenskt teckenspråkslexikon och den nationella samordnarfunktionen.

Utbetalningen av medel till lärosätena har fram till 2023 skett två år efter att kostnaderna uppstått på lärosätena. De nationella medel som betalats ut från Stockholms universitet har alltså fördelats efter lärosätenas redovisade kostnader två år tidigare.

Figur 5. Nationella medel och underskott för RPS vid lärosätena 2005—2024 (miljoner kronor.). Utbetalningen av medel till lärosätena har fram till 2023 skett två år efter att kostnaderna uppstått på lärosätena. Underskottet för 2024 är delvis beräknat.

Åren 2005 till 2017 täckte de nationella medlen underskott på lärosätena på 20 till 30 miljoner. 2017 till 2021 ökade utbetalningarna till mellan 30 och 40 miljoner.

Under 2023 genomfördes förändringar i utbetalningsmodellen så att utbetalningar till lärosätena sker redan året efter att kostnaderna uppstått. För att komma i fas med den nya utbetalningsmodellen har nationella medel under 2023 betalats ut för att täcka lärosätenas underskott för både 2021 och 2022. 2023 fördelades 39,1 miljoner under våren utifrån uppgifter om lärosätenas underskott under 2021. Därefter användes ackumulerade medel för att fördela 20,8 miljoner i en extra utbetalning, utifrån uppgifter om lärosätenas underskott för 2022.⁵²

Fram till 2022 har de nationella medlen kunnat täcka upp underskott på lärosätena, men sedan 2022 överstiger lärosätenas underskott tillgängliga nationella medel. För 2023 utbetalades 43,4 miljoner. Lärosätenas totala underskott 2023 uppgick till 61,1 miljoner, vilket gav en kostnadstäckning på 71 procent.

Stockholms universitets budgetunderlag för 2025–2027 prognostiseras att cirka 70 procents kostnadstäckning kommer kunna ges även under 2024. Enligt universitetets beräkningar skulle anslaget behöva höjas med omkring 30 miljoner kronor år 2025 för att täcka lärosätenas underskott.⁵³ Lärosätenas arbete med att minska kostnaderna samt förändringar i vilka kostnader som får redovisas till Stockholms universitet kan dock komma att minska behovet.

Inom ramen för de nationella medlen finansieras även svenskt teckenspråkslexikon, en relativt stor anslagspost som 2024 budgeteras till 4,8 miljoner kronor.⁵⁴

Medel från Specialpedagogiska skolmyndigheten

Universitet och högskolor kan även ansöka om bidrag från Specialpedagogiska skolmyndigheten enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd. Statsbidraget kan sökas för stöd till studenter med svåra rörelsehinder och psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och finansierar mentorsstöd, anteckningsstöd och stöd vid förflyttning.⁵⁵ Det kan sökas oavsett om lärosätena överskrider de medel som de själva avsätter eller ej. Under 2023 tog 11 högskolor och universitet del av bidraget.

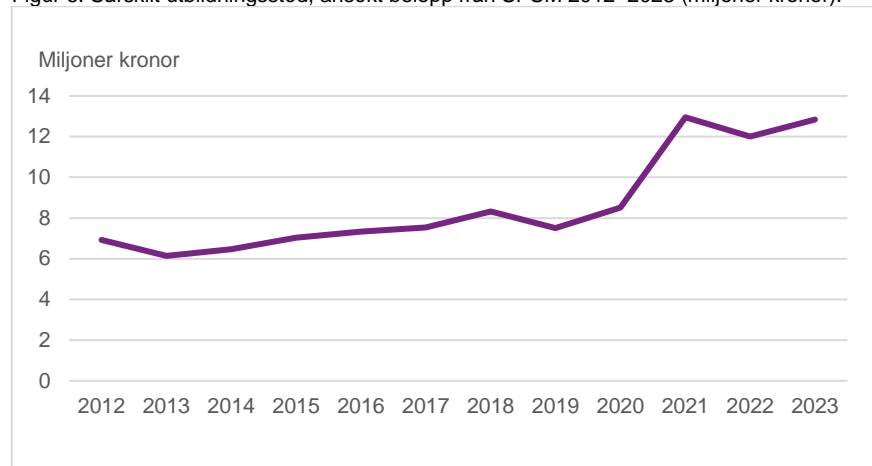
⁵² SU 2024a. *Årsredovisning 2023*, s.27.

⁵³ SU 2024b. *Budgetunderlag för Stockholms universitet, perioden 2025–2027*, s. 5.

⁵⁴ I budgetunderlaget anholder Stockholms universitet om att medlen för svenskt teckenspråkslexikon lyfts ut till en separat anslagspost. Man ser det som problematiskt att denna relativt stora anslagspost, som inte är direkt knuten till de nationella medlen för särskilt pedagogiskt stöd, delar på anslagsutrymmet. SU 2024b. *Budgetunderlag för Stockholms universitet, perioden 2025–2027*, s. 5.

⁵⁵ SPSM. 2025. <https://www.spsm.se/stod-och-rad/sok-statsbidrag/universitet-och-hogskola/> [2025-03-05]

Figur 6. Särskilt utbildningsstöd, ansökt belopp från SPSM 2012–2023 (miljoner kronor).

Över tid har det skett en ökning i hur mycket medel lärosätena söker från SPSM. Mellan 2012 och 2020 ansökte lärosätena om mellan 6 och 8,5 miljoner i stöd. 2021 och framåt ökade de ansökningarna till knappt 13 miljoner. De senaste åren har det ansökta beloppet varit högre än det bidrag SPSM har att fördela. 2023 uppgick statsbidraget till totalt 8,9 miljoner och lärosätenas ansökningar till 12,8 miljoner. När bidraget inte räcker så beviljas lärosätena samma procentuella andel av sina godkända kostnader.

Lärosätena kan inte dubbelredovisa kostnader, det vill säga inte ta med kostnader som redovisats till SPSM i ansökan till nationella medel för riktat pedagogiskt stöd, inte heller ett belopp som ett lärosäte redovisat till SPSM, men inte fått täckning för. För att få ta emot särskilt utbildningsstöd från SPSM är lärosätena skyldiga att lämna ekonomisk redovisning. Bidrag som uppgår till fem prisbasbelopp eller mer ska intygas av en auktoriserad eller godkänd extern revisor.

Ansökningar till SPSM upplevs som krångliga

Ansökningsförfarandet till SPSM upplevs som krångligt av de intervjupersoner som ingått i vår undersökning. På de flesta av de lärosäten där vi genomfört intervjuer har man inte sökt pengar från SPSM av den anledningen. Även på ett lärosäte som regelmässigt söker medel från SPSM uppfattar man förfarandet som krångligt: "SPSM är jättekraungligt. Att SU och SPSM har olika regler innebär att det blir två system och vi måste ha två revisorer. Vi lägger mycket tid och skapar rutiner för ansökningar som vi hade kunnat lägga på studenterna istället".

Flera intervjupersoner önskar att det fanns ett ställe att söka pengar ifrån och att SPSM:s medel istället fördelades via Nationella medel vid Stockholms universitet.

Myndigheten för tillgängliga medier

Tillgänglighetsanpassad kurslitteratur omfattas inte av det riktade pedagogiska stödet och bekostas inte av lärosätenas avsatta medel, de

nationella medlen eller SPSM. Ansvar för detta har i stället myndigheten för tillgängliga medier (MTM) som har i uppdrag att förse högskolestuderande som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning kurslitteratur som talbok, punktskriftsbok och e-text. Titlarna finns att låna i det digitala biblioteket Legimus som studenterna får tillgång till via lärosätens bibliotek. Studenter kan även beställa inläsning eller annan anpassning av sin obligatoriska kurslitteratur. Lånen är kostnadsfria för studenten och för högskolan.

MTM ser en ökad användning av dessa medier på universitet och högskolor i både antalet lån och låntagare.⁵⁶ Genom 2025 års regleringsbrev får MTM i uppdrag att säkerställa att endast behöriga användare tar del av anpassad kurslitteratur via Legimus.⁵⁷ Ytterligare ett uppdrag från regeringen innebär att MTM ska lämna in förslag på åtgärder som syftar till att göra hela bedömningsprocessen kring vilka som får tillgång till anpassad kurslitteratur i Legimus än mer robust, rättssäker och likvärdig.⁵⁸

Stora skillnader mellan lärosätena

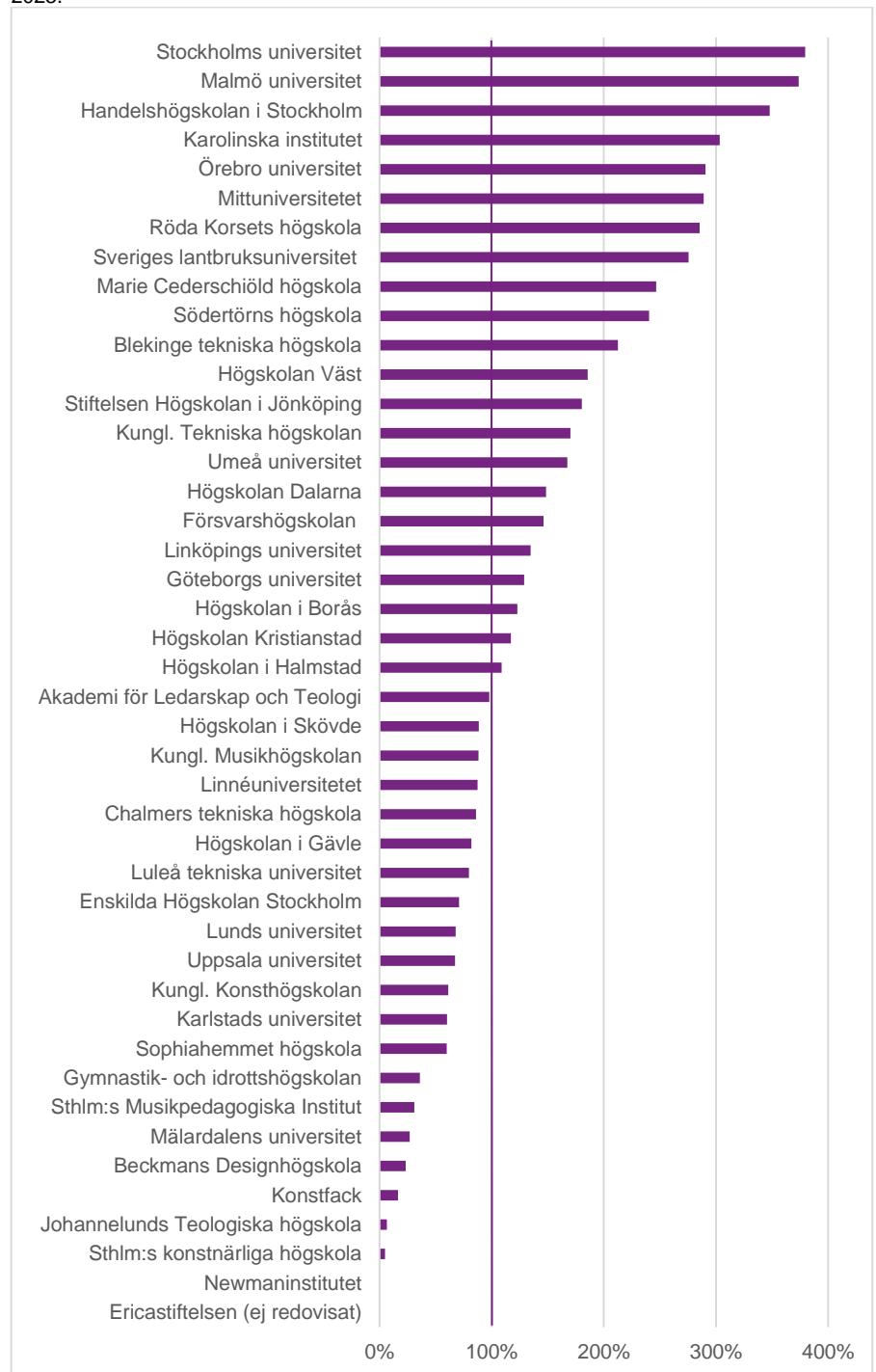
På en del av de lärosäten där vi genomfört intervjuer uppger samordnarna och verksamhetscheferna att de gör stora och växande underskott på RPS. 0,3 procent av utbildningsanslaget räcker inte på långa vägar, menar man, för att täcka kostnaderna. På andra lärosäten berättar de vi intervjuat att verksamheten klarar sig bra med de medel man avsätter. Intervjupersonerna beskriver att den ekonomiska situationen skiljer sig mycket åt mellan lärosätena, vilket också syns i statistiken.

⁵⁶ MTM. 2024. *Årsredovisning 2023*, s. 58.

⁵⁷ Kulturdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Myndigheten för tillgängliga medier*.

⁵⁸ Regeringsbeslut ku2025/00118. *Uppdrag till Myndigheten för tillgängliga medier om högskolestuderandes tillgång till anpassad kurslitteratur*.

Figur 7. Kostnader för RPS i procent av 0,3 procent av utbildningsanslaget per lärosäte, 2023.

För att få en uppfattning om lärosätenas procentuella kostnader för RPS är lärosätenas kostnader i figuren ovan satta i relation till 0,3 procent av deras utbildningsanslag. 2023 rapporterade cirka hälften av lärosätena kostnader för RPS som understeg 0,3 procent av deras anslag (21 av 43 lärosäten), den andra hälften hade kostnader som översteg 0,3 procent och redovisade därmed underskott. De lärosäten som hade högst kostnader översteg vad 0,3 procent av utbildningsanslaget motsvarar med flera hundra procent.

De lärosäten som hade lägst procentuella kostnader var mindre enskilda utbildningsanordnare eller konstnärliga högskolor. I övrigt finns det inte någon uppenbar koppling mellan lärosätetyp eller lärosätesstorlek och storleken på deras procentuella kostnader för RPS. Två stora universitet, Stockholms universitet och Malmö universitet, hade högst procentuella kostnader av alla lärosäten, men två andra stora lärosäten, Lunds universitet och Uppsala universitet, redovisade kostnader som motsvarar knappt 70 procent av 0,3 procent av anslaget. Handelshögskolan i Stockholm hade kostnader motsvarande närmare 350 procent.⁵⁹ Andra mindre lärosäten, som Högskolan i Skövde och högskolan i Halmstad, hade kostnader runt 100 procent av vad 0,3 procent av deras utbildningsanslag motsvarar.

Olika stora kostnader för utbildningstolkning

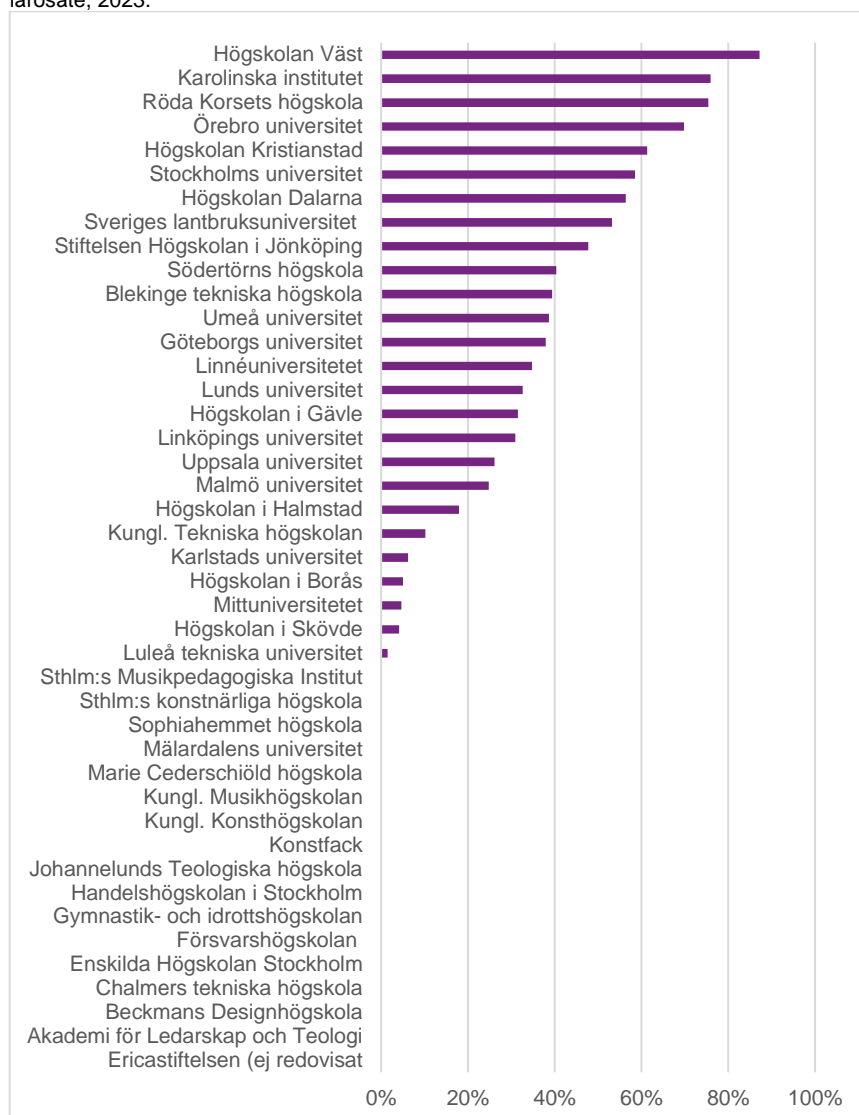
I de intervjuer vi genomfört framträder ett par olika orsaker till de stora skillnaderna. En viktig orsak är att kostnaderna för utbildningstolkning – teckenspråkstolkning, skrivtolkning och dövblindtolkning – skiljer sig kraftigt åt mellan lärosätena.

Utbildningstolkning är väldigt kostsamt. För att studenter som är döva, hörselskadade eller har dövblindhet ska kunna delta i studier på samma villkor som hörande studenter behöver de utbildade tolkar som är med vid all undervisning och som även kan behöva vara med vid verksamhetsförlagd utbildning (VFU), grupparbeten och projektarbeten. Ofta behöver flera tolkar vara på plats för att kunna byta av med varandra. Några universitet och högskolor som regelbundet har teckenspråkiga studenter har tolkar anställda. På de flesta lärosäten anlitas utbildningstolkare vid behov via upphandling.

Statistiken som Stockholms universitet samlar in visar att den totala kostnaden 2023 för utbildningstolkning var knappt 53 miljoner kronor, nästan 40 procent av de totala inrapporterade kostnaderna för riktat pedagogiskt stöd. Kostnaden vid det lärosäte som redovisade högst kostnader, Stockholms universitet, var drygt 13 miljoner. Samtidigt hade 18 lärosäten inga kostnader alls för utbildningstolkning.

⁵⁹ Handelshögskolan i Stockholm finansieras till stor del av privata medel. Det statliga anslaget utgör en mindre del av finansieringen vilket delvis förklarar varför de procentuella kostnaderna för RPS av utbildningsanslaget är höga.

Figur 8. Kostnader för utbildningstolk, procent av inrapporterade kostnader för RPS per lärosäte, 2023.

Figuren ovan visar hur stor andel av de totala inrapporterade kostnaderna för RPS vid lärosätena som utgörs av utbildningstolkning. Detta varierar kraftigt. För Högskolan Väst utgjorde utbildningstolkningen 87 procent av de totala kostnaderna, för Karolinska institutet, Röda korsets högskola och Örebro universitet stod utbildningstolkning för ungefär 70 procent av kostnaderna. För 8 lärosäten utgjorde utbildningstolkning 30–40 procent av kostnaderna. 18 lärosäten hade, som nämnts, inga kostnader alls för utbildningstolkning 2023.

Att omfattningen av utbildningstolkning varierar så stort mellan lärosätena är en viktig förklaring till att kostnadsskillnaderna för RPS är stora mellan lärosätena. Intervjupersonerna i vår undersökning beskriver också att studenter i behov av utbildningstolkning ofta söker sig till lärosäten som de har hört har en stor och väl fungerande utbildningstolkningsverksamhet, varför skillnaderna förstärks över tid.

De samordnare och chefer som vi har intervjuat på lärosäten som bara ibland har studenter i behov av tolk, beskriver att de höga kostnaderna gör verksamheten svårplanerad och ryckig. En samordnare säger: ”Får vi en eller ett par studenter i behov av tolk ett år kommer budgeten överskridas det året. Men vi vet inte hur det ser ut nästa.”

Tidigare har problemen med ryckighet och den ojämna kostnadsfördelningen kunnat mildras när kostnaderna täckts fullt ut av de nationella medlen. Så har dock inte varit fallet de senaste åren och flera samordnare uttrycker farhågor för hur den minskade kostnadstäckningen kommer att påverka verksamheten och möjligheterna att planera framöver.

Någon samordnare påpekar också att systemet bygger in starka incitament att försöka undvika att få studenter i behov av utbildningstolk. Det finns en risk att lärosätena ser sådana studenter som en börda. Man menar att detta på sikt riskerar att drabba studenter i behov av tolk negativt och att det skapar orättvisor mellan lärosätena eftersom kostnaderna blir än mer ojämnt fördelade.

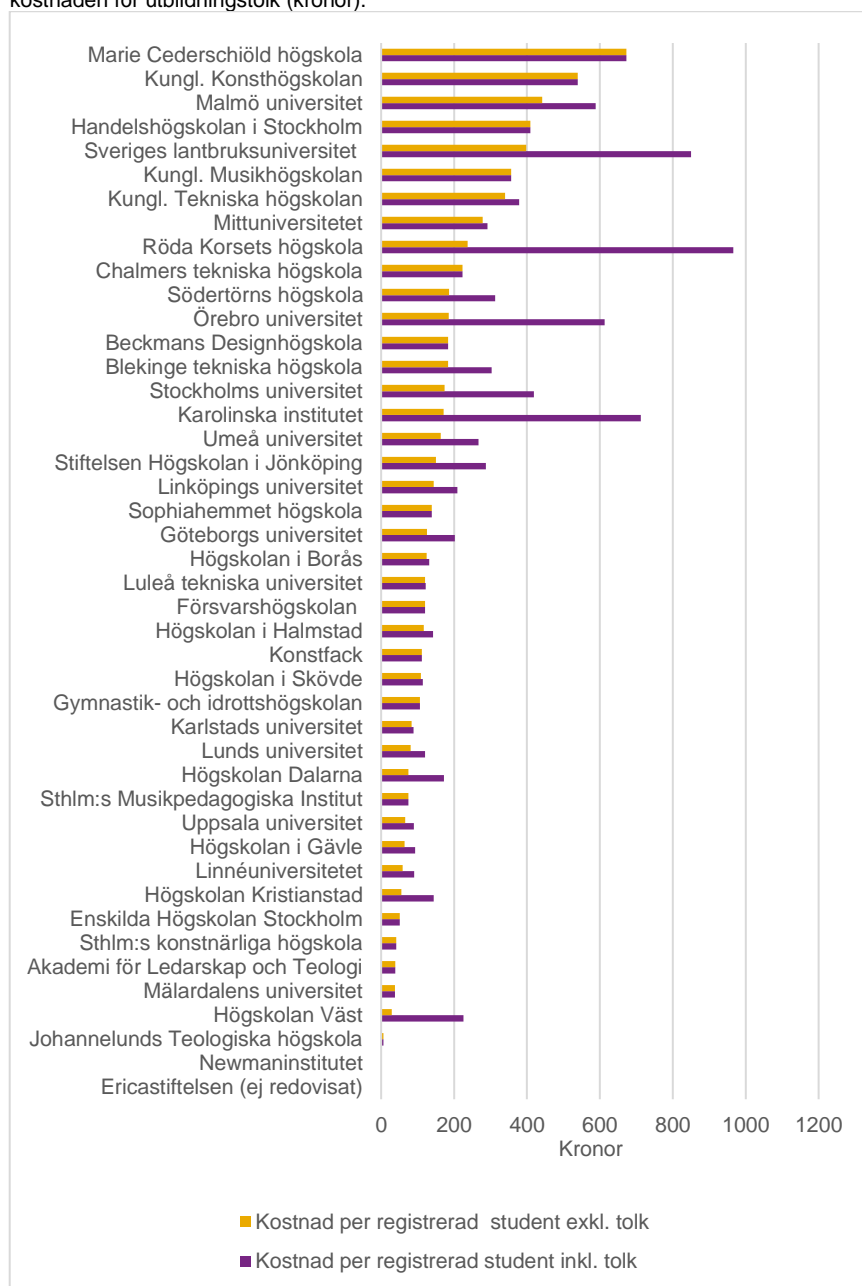
Flera intervjupersoner i vår undersökning uttrycker önskemål om att lyfta ut utbildningstolkningen från det riktade pedagogiska stödet. Förutsättningarna och kostnaderna för utbildningstolkning är så speciella, menar man, att det vore bättre om till exempel en central myndighet tog över ansvaret.⁶⁰ Då skulle också det ”vanliga” pedagogiska stödet få mer lika förutsättningar på lärosätena, menar dessa intervjupersoner.

Lärosätenas erbjudande skiljer sig åt

En annan orsak till att kostnaderna för RPS skiljer sig åt mellan lärosätena är sannolikt att RPS erbjuds i olika omfattning och att utformningen av stödinsatserna skiljer sig åt. Att det riktade pedagogiska stödet är olika generöst vid olika lärosätena var ett återkommande tema i våra intervjuer. I statistiken kan vi se att de inrapporterade kostnaderna för RPS varierar stort mellan lärosätena också när kostnaderna för utbildningstolk räknats bort.

⁶⁰ Högskoleverket fick 2004 i uppdrag att utreda organisationen och finansieringsmodellen för teckenspråkstolkning. En central finansieringsmyndighet togs fram som en av flera tänkbara modeller för hur teckenspråkstolkningen skulle kunna reformeras. Högskoleverket. 2004. *Teckenspråkstolkning för studerande – ett regeringsuppdrag.*

Figur 9. Inrapporterade kostnader för RPS per registrerad student 2023. Med och utan kostnaden för utbildningstolk (kronor).

Diagrammet visar kostnaden för RPS på lärosätena per registrerad student, med och utan kostnaden för utbildningstolkning. Det är alltså inte kostnaden per student som beretts tillgång till RPS som redovisas. Som beskrivits utgör utbildningstolkning en stor del av kostnaden för RPS på vissa lärosäten och skapar stora skillnader. Men även när kostanden för tolk räknas bort kvarstår stora skillnader.

I genomsnitt var lärosätenas kostnader för RPS per registrerad student 251 kronor. När kostnaden för utbildningstolk räknats bort var genomsnittskostnaden 165 kronor. Två högskolor med få studenter, Marie Cederschiöld högskola och Kungliga konsthögskolan, lägger mest pengar på RPS per registrerad student, 673 respektive 539 kronor. Bland de större lärosätena kan noteras att Stockholms universitet lägger 174

kronor per student exklusive utbildningstolk. Det är drygt 2,5 gånger så mycket pengar som Uppsala universitet, som lägger 66 kronor. Malmö universitet har kostnader per registrerad student som är drygt 5 gånger så stora som Karlstads universitet när kostnaden för tolk räknas bort.

I intervjuerna med samordnare och chefer framträder ett par olika anledningar till dessa skillnaderna. Skillnaderna beror delvis, menar man, på att lärosätenas beviljar RPS i olika omfattning. Till exempel kan anteckningsstöd, mentorsstöd, extra handledningstid och undervisningstid erbjudas mer eller mindre generöst – det vill säga till olika många studenter, med fler eller färre timmar per vecka och under hela utbildningen eller endast under en begränsad tid.

Det finns också skillnader i vilka stödtyper som erbjuds. I Nais och i samordnarguiden finns en lista på de vanligaste stödtyperna men vilka av dessa stöd ett lärosäte faktiskt erbjuder varierar. Lärosätena bestämmer själva vilka stöd de vill ha och kan välja bort vissa stödformer. Hur en viss stödform är utformad kan också skilja sig åt. Vissa lärosäten ersätter personellt stöd med tekniska hjälpmedel, till exempel anteckningstöd av en medstudent med anteckningspenna, så kallad smart pen.

Det finns också skillnader mellan lärosätena när det gäller hur höga arvoden man betalar till stödpersoner, till exempel till mentorer anteckningsstödjare. Pedagogiskt stöd som på de flesta lärosäten erbjuds alla studenter, till exempel skrivstöd eller hjälp med planering av studierna, ges på en del lärosäten som riktat pedagogiskt stöd.

Skillnader som dessa ligger sannolikt bakom en stor del av kostnadsskillnaderna mellan lärosätena för RPS. En orsak till att stödet är olika generöst vid olika lärosäten tycks vara att lärosätena har utvecklat olika synsätt och praxis för stödets syfte. På vissa lärosäten där vi genomfört intervjuer erbjuder man stödinsatser med en uttalad ambition att de ska hållas till ett minimum och fasas ut under utbildningens gång, medan andra lärosäten beslutar om stöd under hela utbildningen i syfte att skapa likvärdiga förutsättningar. Några av de vi intervjuat menar att skillnaderna också hänger ihop med lärosätenas studentpopulationer och att studenternas behov av stöd skiljer sig åt mellan lärosätena. Detta har vi inte kunnat studera närmare inom ramen för denna undersökning.

Dolda kostnader på institutionerna

Ytterligare ett skäl till att kostnadsskillnaderna är stora är sannolikt att lärosätenas förmåga att fånga upp sina faktiska kostnader för RPS varierar. Vissa stödinsatser och anpassningar, så som extra handledningstid, extra undervisningstid och olika former av anpassningar vid examination innebär kostnader för lärosätena i form av arbetstid för undervisande lärare och examinatorer. I de intervjuer vi

genomfört berättar ett antal lärosäten att de rutinmässigt fångar upp dessa kostnader, medan andra inte alls gör det.

Framför allt på stora decentraliserade lärosäten är det komplicerat att interndebitera sammordnarfunktionen för kostnader på institutionerna. Flera av de stora universiteten redovisar också jämförelsevis låga kostnader för riktat pedagogiskt stöd per student. Anledningen kan vara att system och rutiner för att fånga upp kostnader saknas vilket gör att dessa kostnader inte kommer med i redovisningen och därmed inte syns. På några lärosäten uppfattade man inte heller att dessa kostnader bör debiteras samordnarfunktionen utan de sågs som en del av institutionernas undervisningsansvar.

På en del mindre och medelstora lärosäten finns i stället väl utvecklade system och rutiner för detta och intern debitering sker regelmässigt. Samordnarna och cheferna beskriver att de har full kontroll på alla kostnader som uppstår när en stödinsats beslutas eller rekommenderas och att dessa kostnader bokförs på samordnarfunktionen och redovisas till Stockholms universitet.

Det finns också viss osäkerhet på några av de lärosäten där vi genomfört intervjuer om vilka kostnader som får rapporteras till nationella medel. På frågan om huruvida samordnarnas löner får rapporteras in svarade några intervjupersoner att de inte visste eller inte fått klarhet i vad som gäller. Någon hade tagit upp frågan i ett samordnarforum och fått svaret att löner kunde inkluderas, tvärt emot vad som sägs i samordnarguiden.

Skillnader i lärosätenas förmåga att fånga upp och bokföra de faktiska kostnaderna för RPS, samt olika rutiner för vilka kostnader som rapporteras in, bidrar sannolikt till kostnadsskillnaderna mellan lärosätena.

Upplevda orättvisor mellan lärosätena

Flera intervjupersoner som vi intervjuat uttrycker att de stora kostnadsskillnaderna mellan lärosätena är ett problem och upplevs som orättvisa. En stötesten är, som beskrivits, att kostnaderna för utbildningstolkning är så ojämnt fördelade. När full kostnadstäckning från de nationella medlen inte längre erbjuds får höga utbildningstolkkostnader negativa konsekvenser för den övriga stödverksamheten på de lärosäten som har många studenter i behov av tolkhjälp.

En annan källa till upplevd orättvisa är att vissa lärosäten är generösare än andra med att erbjuda till exempel mentorer och anteckningsstöd och att de betalar höga arvoden. Som beskrivits återspeglar detta delvis olika synsätt och praxis som utvecklats på lärosätena vad gäller det riktade pedagogiska stödets syfte.

Ytterligare en upplevd orättvisa är de skillnader som finns mellan lärosätena i vilka kostnader som redovisas till SU, och skillnaderna i synen på vilka kostnader som får redovisas till SU. En samordnare säger att ”lärosätena tjänar på att redovisa stora kostnader till SU” när de egna kostnaderna överstiger 0,3 procent av anslaget och implicerar att de saknar skäl att hålla kostnaderna nere.

Bland annat med anledning av dessa upplevda orättvisor kommer redovisnings- och ersättningsprinciperna för de nationella medlen att förändras från och med 2025. Dessa förändringar beskrivs i avsnittet nedan.

Konsekvenser av försämrad ekonomi

Som beskrivits har lärosätenas kostnader för RPS ökat. Fram till 2022 har de nationella medlen kunnat täcka upp underskott på lärosätena men sedan 2022 överstiger lärosätenas underskott tillgängliga nationella medel.

Lärosätenas ökade kostnader och den försämrade kostnadstäckningen från nationella medel innebär förändringar för det riktade pedagogiska stödet, både för hanteringen av stödet vid lärosätena och för redovisningen till nationella medel.

Begränsningar i kostnadsredovisningen till nationella medel

Från och med 2025 införs ett antal nya begränsningar för vilka kostnader för RPS som kan redovisas till Stockholms universitet och som lärosätena kan få täckta av de nationella medlen. Beslutet är fattat av den nationella samordnarfunktionen vid Stockholms universitet och har förankrats i Nationella referensgruppen och Nationella nätverket för studentstödschefer. Skälet till förändringen är dels att de nationella medlen inte räcker, och dels att det är så stora skillnader mellan lärosätena.

Begränsningarna innebär att ett antal stödformer får ett maxantal för hur många timmar per student som kan redovisas. Det gäller till exempel extra handledning, extra lärarstöd, och professionella mentorer. För andra stödformer införs ett takbelopp, det gäller till exempel anteckningsstöd och studentmentorer. Vidare får inte längre kostnader för personal som arbetar med RPS schablonredovisas utan endast den faktiska arbetstiden får tas med. Kostnader för overhead (OH) får från och med 2025 inte heller inkluderas i redovisningen till nationella medel, utan endast lönekostnader.⁶¹

⁶¹ SU 2024c. *Begränsningar i redovisning till Nationella medel för riktat pedagogiskt stöd från år 2025*

Begränsningarna leder till ökad styrning enligt vissa

De kommande begränsningarna i ersättningen från nationella medel syftar bland annat till att åtgärda vissa av de upplevda orättvisor mellan lärosätena som intervjupersonerna framfört. Takbelopp och maxtal för hur många timmar man kan få ersättning för skapar mer likvärdiga förhållanden, menar vissa av de vi intervjuat, även om de inte är säkra på om åtgärderna räcker.

Samtidigt uppfattas förändringarna som problematiska av några intervjupersoner för att de leder till mer styrning. Förändringarna, menar man, minskar möjligheterna att utforma verksamheten på ett sätt som passar utifrån förutsättningarna på ett specifikt lärosäte. Dessa intervjupersoner efterlyser i stället schablonersättningar som ger större frihet för lärosätena att utforma verksamheten samt minskar den administrativa bördan.

Ytterligare en risk som nämns är att de nya reglerna gör att de inrapporterade kostnaderna inte kommer att spegla verkligheten, vilket både försämrar statistiken och innebär en större ekonomisk börda för lärosätena. ”De nationella medlen påverkar inte verkligheten på lärosätena. Att justera vad vi kan söka stöd för förändrar inte verkligheten på lärosätena”, som en samordnare uttrycker det.

Effektivisering av verksamheten

Många lärosäten har försökt effektivisera verksamheten på olika sätt. Redan innan de nya begränsningarna för nationella medel har införts uppger ett par lärosäten att man har dragit ner på antalet timmar som man beviljar mentorsstöd och begränsat den totala tiden som man kan få detta stöd. Några lärosäten uppger att man har sänkt arvoden för anteckningsstödjare. Anteckningsstödet har man på ett flertal lärosäten försökt effektivisera genom digitala lösningar eller genom system för att en anteckningsstödjare ska kunna dela med sig av sina anteckningar till fler studenter.

För att snabba på handläggningen och minska kötiderna har, som nämnts tidigare, en del lärosäten förkortat de kartläggande samtalen med studenterna eller infört ”snabbspår” i handläggningen. Detta kan innebära att studenter med diagnoser som är lättare att bedöma inte erbjuds samtal utan får sina behov bedömda, och eventuella insatser beviljade, utifrån det skriftliga underlaget de skickar in. Det kan också innebära att alla studenter som bedöms ha rätt till RPS får ett grundläggande stöd som är lika för alla studenter, ett slags ”grundpaket”. De studenter som vill ha, och bedöms ha rätt till ytterligare stöd kallas därefter till samtal. En samordnare beskriver att handläggningen mer går mot ”en känsla av löpande band”.

Förändringar i Nais

Mot bakgrund av detta kommer från och med 2025 också ansökningsförfarandet i Nais att förändras. För att underlätta en snabbare handläggning och handläggning utan kartläggande samtal kommer ansökningarna att innehålla mer information och fler frågor. Lärosätena kommer också kunna välja ett ansökningsförfarande som innebär att studenterna ansöker om och motiverar specifika stödinsatser direkt i Nais.

Många som vi har intervjuat uppfattar att den snabbare handledningen kan fungera väl för många studenter och att förändringarna avlastar verksamheten. Samtidigt uppfattar man att det finns nackdelar och risker. Att inte ha kartläggande samtal innebär att studenterna inte kan informeras på samma sätt om hur det pedagogiska stödet fungerar, vart de ska vända sig på institutionerna, hur de ska anmäla och informera om sina stödinsatser inför examination. Detta riskerar att särskilt drabba studenter med NPF-diagnoser som har svårt att strukturera och planera sina studier. För dem är tydlig information om hur de får tillgång till de stöd de har rätt till särskilt viktigt. Det finns också en risk, menar man, att studenter med mer komplexa behov inte fångas upp ordentligt och att studenterna inte får ett stöd som är anpassat efter deras individuella behov.

Mer resurser till RPS efterfrågas

Flera samordnare och verksamhetschefer som vi har intervjuat uttrycker farhågor inför den försämrade ekonomiska situationen och de förändrade reglerna för nationella medel.

Många av de vi intervjuat beskriver att verksamheten är ansträngd och att arbetsbelastningen har ökat. Ansökningarna och antalet studenter som beviljas stöd har ökat, och studenternas behov har blivit mer komplicerade och svårare att uppfylla. Men organisationen, till exempel antalet samordnare, har inte vuxit i motsvarande grad.

Flertalet av de samordnare och chefer vi intervjuat efterlyser mer resurser till det pedagogiska stödet. Många uttrycker oro för verksamhetens kvalitet framöver. De flesta som vi intervjuat är överens om att mer medel behöver skjutas till om man vill kunna erbjuda studenter med funktionsnedsättningar likvärdiga villkor som andra studenter.

Mer pengar, menar en del, bör tillföras framförallt genom att staten höjer ersättningsbeloppen per helårsstudent så att lärosätena själva kan avsätta mer pengar till det riktade pedagogiska stödet.⁶² Den procentandel av

⁶² Denna uppfattning om hur RPS bör tillföras mer medel delas av Sveriges förenade studentkårer (SFS) som menar att "särskilt pedagogiskt stöd är en del av utbildningsuppdraget, och därför ska täckas av lärosätenas utbildningsanslag. Det är inte önskvärt att fragmentisera anslagen genom att tillskjuta öronmärkta resurser för särskilt pedagogiskt stöd. För att säkerställa att lärosätena kan

anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som går till riktat pedagogiskt stöd skulle också kunna höjas från dagens 0,3 procent, menar någon.

Andra menar att mer resurser bör tillföras genom öronmärkta pengar genom ökade anslag till Nationella medel, så att dessa kan fördelas till de lärosäten som gör störst underskott. Om medel tillförs från lärosätena tvingas det riktade pedagogiska stödet konkurrera med lärosätenas utbildning om pengar på ett olyckligt sätt, menar man.

Stockholms universitet konstaterar i sitt budgetunderlag att anslaget skulle behöva höjas med cirka 30 miljoner kronor år 2025 för att täcka lärosätenas underskott, administration av stöd, gemensamma aktiviteter och Svenskt teckenspråkslexikons verksamhet.⁶³

finansiera ett tillfredsställande arbete med särskilt pedagogiskt stöd, så bör staten istället höja ersättningsbeloppen per helårsstudent.” SFS. 2023. *Särskilt pedagogiskt stöd. En kartläggning av lärosätenas insatser*, s. 35.

⁶³ SU 2024b. *Budgetunderlag för Stockholms universitet, perioden 2025–2027*.

Resultat och slutsatser

Undersökningen har kartlagt förutsättningarna för och arbetet med det riktade pedagogiska stödet på lärosätena. Syftet har varit att:

- Beskriva organiseringen av samordnarfunktionen på lärosätena och handläggningsprocessen för ansökningar om riktat pedagogiskt stöd.
- Blottlägga eventuella skillnader mellan och inom lärosätena vad gäller organisation, handläggning och utformning av det riktade pedagogiska stödet.
- Undersöka vilka svårigheter och utmaningar lärosätena möter i hanteringen av det riktade pedagogiska stödet.
- Beskriva hur stödinsatserna följs upp och klargöra möjligheterna att utvärdera nyttan av stödinsatserna.
- Redogöra för de ekonomiska villkoren för stödinsatserna, stödinsatsernas kostnader och finansieringskällor.

I detta avsnitt framhåller vi ett antal viktiga undersökningsresultat och diskuterar slutsatser utifrån dessa.

Skillnader i arbetet med riktat pedagogiskt stöd

Det finns stora skillnader mellan lärosätena i arbetet med det riktade pedagogiska stödet. Det handlar till att börja med om skillnader i handläggningen och samordnarnas arbetsätt. Till exempel om man genomför kartläggande samtal med alla studenter eller handlägger i ”snabbspår”, hur samordnarna arbetar med genomförandet av stödinsatserna och i vilken grad man arbetar med förebyggande och främjande insatser. På de stora decentraliserade lärosäten som vi har undersökt har samordnarna oftare rollen som handläggare av studenternas ansökningar, medan det på lärosäten med en mer centraliserad organisationsstruktur är vanligt att samordnarnas arbetsuppgifter är bredare.

Lärosätenas erbjudande om riktat pedagogiskt stöd är också olika generöst utformat, med avseende på vilka stödtyper som erbjuds och i vilken omfattning. Detta hänger delvis ihop med skillnader mellan lärosätena i hur samordnarna uppfattar det riktade pedagogiska stödets syfte och synen på förhållandet mellan anpassningar och det förväntade studieresultatet. På vissa lärosäten uppfattar de samordnare och chefer som vi intervjuat att stödinsatser ska ges för att så långt som möjligt överbrygga funktionsnedsättningar och därigenom skapa en likvärdig studiesituation. På andra lärosäten ger man uttryck för en mer restriktiv

syn och betonar att riktat pedagogiskt stöd ska vara hjälp till självhjälp. En del betonar att högre studier måste förbereda studenterna för arbetslivet och att arbetslivets krav är en del av det förväntade studieresultatet i vidare bemärkelse.

Dessa skillnader kan också uppstå inom lärosäten. Särskilt på större decentraliserade lärosäten, där utbildningarna har en stark ställning, kan det vara stora skillnader i hur beslut och särskilt rekommendationer om stöd från samordnarna hanteras.

UKÄ kan konstatera att skillnader mellan och inom lärosäten är naturliga mot bakgrund av att lärosätena är självständiga myndigheter med stor frihet att själva utforma stödet till studenter med funktionsnedsättning. Även om vi inte säkert kan uttala oss om vad det får för konsekvenser för studenterna så är det inte orimligt att tro att stora skillnader skapar en oförutsägbar situation för studenter i behov av stöd när de byter lärosäte eller utbildning inom ett lärosäte. Detta riskerar att försvåra studierna för dessa studenter och kan bidra till att skapa olika förutsättningar för studenter med funktionsnedsättning jämfört med övriga studenter.

Kostnaderna varierar stort

Sammantaget uppvisar lärosätena underskott i verksamheten med riktat pedagogiskt stöd, det vill säga de medel som de avsätter från utbildningsanslaget räcker inte. Det finns dock stora skillnader mellan lärosätena. 2024 rapporterade ungefär hälften av lärosätena underskott i sin redovisning till Stockholms universitet. På många lärosäten var underskotten stora och motsvarade flera hundra procent av avsättningen från utbildningsanslaget. Andra klarade sig med de medel de avsatte och flera lärosäten rapporterade låga kostnader.

En viktig orsak till skillnaderna är att lärosätenas kostnader för utbildningstolkning varierar kraftigt. Men även när kostnaden för tolk räknas bort är skillnaderna mellan lärosätena stora. Dessa återstående skillnader beror delvis på att det riktade pedagogiska stödet är olika generöst utformat vid lärosätena. Det handlar om skillnader i vilka stödtyper som erbjuds, i vilken omfattning man erbjuder stödinsatser, hur höga arvoden man betalar till stödpersoner, med mera. Skillnaderna beror sannolikt också på att lärosätenas förmåga att fånga upp och bokföra de faktiska kostnaderna för RPS varierar, samt att lärosätena har olika rutiner för vilka kostnader som rapporteras in till den nationella samordnarfunktionen.

UKÄ kan konstatera att flera intervjupersoner som vi talat med uttrycker att de stora kostnadsskillnaderna mellan lärosätena är ett problem. De är en källa till upplevd orättvisa mellan lärosätena. De begränsningar som nyligen införts av Stockholms universitet för vilka kostnader lärosätena kan redovisa och söka ersättning för kan bidra till att motverka detta.

Utbildningstolkning kostsamt

Utbildningstolkning är väldigt kostsamt för lärosätena och kostnaderna är ojämnt fördelade. På många lärosäten utgör utbildningstolkning hälften eller mer av den totala kostnaden för RPS. Samtidigt har många lärosäten inga kostnader alls för utbildningstolkning. Detta skapar olika förutsättningar för lärosätenas arbete med RPS, särskilt då kostnadstäckningen från de nationella medlen har minskat.

Utbildningstolkning skapar också problem på mindre lärosäten som bara ibland har studenter i behov av tolk. De höga kostnader som plötsligt kan uppstå gör verksamheten svårplanerad och ryckig. När de nationella medlen framöver inte längre förväntas räcka för att täcka kostnaderna fullt finns det en risk, menar flera intervjupersoner, att lärosätena ser studenter i behov av tolk som en börda vilket riskerar att drabba dessa studenter negativt.

UKÄ kan konstatera att flera intervjupersoner uttrycker önskemål om att lyfta ut utbildningstolkningen från det riktade pedagogiska stödet. Förutsättningarna och kostnaderna för utbildningstolkning är så speciella, menar man, att det vore bättre om till exempel en central myndighet tog över ansvaret. Då skulle också det ”vanliga” pedagogiska stödet få mer lika förutsättningar på lärosätena. En central finansieringsmyndighet har tidigare tagit upp av Högskoleverket som en tänkbar modell för hur utbildningstolkningen skulle kunna reformeras.⁶⁴

Ansökningar till SPSM upplevs som krångliga

För att få ta emot särskilt utbildningsstöd från SPSM är lärosätena skyldiga att lämna ekonomisk redovisning. Bidrag som uppgår till fem prisbasbelopp eller mer ska intygas av en auktoriserad eller godkänd extern revisor. Lärosätena kan inte dubbelredovisa kostnader, det vill säga inte ta med kostnader som redovisats till SPSM i ansökan till nationella medel för riktat pedagogiskt stöd, inte heller ett belopp som ett lärosäte redovisat till SPSM, men inte fått täckning för.

Ansökningsförfarandet till SPSM upplevs som krångligt av de intervjupersoner som ingått i vår undersökning. På de flesta av de lärosäten där vi genomfört intervjuer har man inte sökt pengar från SPSM av den anledningen. Även på ett lärosäte som regelmässigt söker medel från SPSM uppfattar man förfarandet som krångligt och tidskrävande.

UKÄ kan konstatera att flera intervjupersoner önskar att det fanns ett ställe att söka pengar ifrån och att SPSM:s medel i stället fördelades som nationella medel via Stockholms universitet.

⁶⁴ Högskoleverket. 2004. *Teckenspråkstolkning för studerande – ett regeringsuppdrag*.

Några efterlyser tydligare nationella riktlinjer

I några av de intervjuer vi genomfört efterlyser samordnare och chefer tydligare nationella riktlinjer för stödinsatsernas utformning och omfattning. Några samordnare uttrycker osäkerhet om vad de enligt diskrimineringslagen är skyldiga att göra, var miniminivån på de stödinsatser de erbjuder kan och bör ligga. Samtidigt framhåller andra intervjupersoner att ökad styrning och likriktning, till exempel i form av nationella riktlinjer, minskar möjligheterna att utforma stödet efter lokala förutsättningar och behov.

UKÄ konstaterar att den osäkerhet som vissa samordnare upplever blir mer påtaglig när de ekonomiska förutsättningarna försämras. Vilken lägstanivå på det riktade pedagogiska stödet som kan betraktas som skälig, i diskrimineringslagens mening, blir viktigare att få klarhet i när lärosätena i större utsträckning kan tvingas neka stödinsatser av ekonomiska skäl.

Mer resurser efterfrågas...

Flertalet av de samordnare och chefer vi intervjuat efterlyser mer resurser till det pedagogiska stödet. Det kraftigt ökande antalet ansökningar, studenternas mer komplexa behov av stöd och den minskade kostnadstäckningen från de nationella medlen har gjort verksamheten ansträngd på många lärosäten. Många uttrycker oro för verksamhetens kvalitet framöver. De flesta som vi intervjuat är överens om att mer medel behöver skjutas till om man ska kunna erbjuda studenter med funktionsnedsättningar likvärdiga villkor som andra studenter.

UKÄ har inte undersökt hur väl resurserna till det pedagogiska stödet svarar mot behoven, men konstaterar att underskotten som lärosätena redovisar till har ökat de senaste åren. Fram till 2022 har de nationella medlen kunnat täcka upp underskott på lärosätena, men sedan 2022 överstiger lärosätenas underskott tillgängliga nationella medel. Stockholms universitet konstaterar i sitt budgetunderlag att anslaget till nationella medel skulle behöva höjas med cirka 30 miljoner kronor per år 2025 för att täcka lärosätenas underskott.

... men förutsättningar att följa upp nyttan saknas

Många samordnare som vi har intervjuat uppfattar att studenterna överlag är nöjda med det riktade pedagogiska stöd de fått och att stödet hjälper studenterna i deras studier. Systematisk uppföljning av stödinsatserna är emellertid ovanligt. Endast vid ett par lärosäten som vi undersökt genomförs enkäter. Uppföljande samtal har blivit mindre vanligt förekommande. På många lärosäten sker ingen uppföljning alls eller endast sporadiskt eller anekdotiskt. Många samordnare uttrycker behov av ökad uppföljning, men menar att det inte är möjligt på grund av

tids- och resursbrist. På grund av Naisregistrets utformning och det regelverk som omgärdar det är det inte heller möjligt för UKÄ att följa upp genomströmning för studenter som beretts tillgång till RPS.

UKÄ konstaterar att avsaknaden av systematisk uppföljning på lärosätena gör att kunskapen om vilken nytta stödinsatserna gör – om och under vilka förhållanden insatserna hjälper studenterna att klara sina studier – är begränsad. Det går inte heller att veta i vilken utsträckning en rekommendation om stöd från samordnaren leder till att studenterna får tillgång till stödinsatser, eller hur vanligt det är att rekommenderade insatser uteblir.

Förutsättningarna att följa upp det riktade pedagogiska stödets nytta skulle förbättras genom ett mer systematiskt uppföljningsarbete på lärosätena. Förändrade regler för Naisregistret som ger UKÄ ökad tillgång till lärosätenas uppgifter i registret skulle förbättra förutsättningarna för UKÄ att följa upp det riktade pedagogiska stödets nytta på nationell nivå, genom att exempelvis analysera studenternas genomströmning i form av prestationsgrader, avhopp och examensfrekvens.

Det finns ett behov av mer kunskap om situationen för studenter med funktionsnedsättning vid universitet och högskolor. Den bild av det riktade pedagogiska stödet som presenterats i denna undersökning är den som framträder i våra intervjuer med samordnare och verksamhetschefer. Vi har inte samtalat med andra berörda grupper, till exempel studenter och undervisande lärare. För att få en mer heltäckande bild behöver även dessa gruppers erfarenheter av och synpunkter på det riktade pedagogiska stödet kartläggas. UKÄ kommer senare i vår att presentera resultaten från en nationell enkätundersökning till studenter vid universitet och högskolor. Inom ramen för regeringsuppdraget att systematiskt följa upp funktionshinderspolitiken inom högre utbildning och forskning kommer vi att fortsatt arbeta med frågorna.

Referenser

Bryntesson, A., och Börjesson, M. 2021. ”Breddad rekrytering till högre studier. En beskrivning och jämförelse av policy och utfall i de skandinaviska länderna” i *Sociology of Education and Culture Research Reports*, nr 63.

Bölte, S. 2024. ”Eight reasons why ADHD diagnoses are increasing” i *The Conversation*: <https://theconversation.com/eight-reasons-why-adhd-diagnoses-are-increasing-242458> [2025-02-17]

CSN. 2018. *Studerandes ekonomiska och sociala situation 2017*.

DO. 2022. *Undersök, åtgärda och utbilda. En analys av universitets och högskolors arbete med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering av studenter*.

Högskoleverket. 2004. *Teckenspråkstolkning för studerande – ett regeringsuppdrag*.

Jälknäs, A. och Wåxberg, H. 2023. *Skapa en tillgänglig lärmiljö Högskolepedagogens handbok*, Natur och Kultur, digital bok.

Kulturdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Myndigheten för tillgängliga medier*.

MTM. 2024. *Årsredovisning 2023*, s. 58.

Prop. 1992/93:1. *Om universitet och högskolor - frihet för kvalitet*.

Prop. 2001/02:15. *Den öppna högskolan*.

Prop. 2003/04:1. *Budgetpropositionen för 2004*.

Prop. 2008/09:28. *Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.

Prop. 2013/14:198. *Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering*.

Prop. 2015/16:135. *Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter*.

Prop. 2016/17:188. *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*.

Rydell M, Lundström S, Gillberg C, Lichtenstein P, Larsson H. 2018. "Has the attention deficit hyperactivity disorder phenotype become more common in children between 2004 and 2014? Trends over 10 years from a Swedish general population sample" i *J Child Psychol Psychiatry*, 59(8), s. 863-871.

SCB. 2024. 2024
https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_LE/
[2025-02-17]

Socialstyrelsen. 2023. *Diagnostik och läkemedelsbehandling vid adhd. Förekomst, trend och köns-skillnader.*

Socialstyrelsen. Termbank. <https://termbank.socialstyrelsen.se/> [2025-02-12]

SPSM. 2025. <https://www.spsm.se/stod-och-rad/sok-statsbidrag/universitet-och-hogskola/> [2025-03-05]

SU. 2024a. *Årsredovisning 2023.*

SU. 2024b. *Budgetunderlag för Stockholms universitet, perioden 2025–2027.*

SU. 2024c. *Begränsningar i redovisning till Nationella medel för riktat pedagogiskt stöd från år 2025*

SU. 2025a. *Samordnarguiden.*

SU. 2025b. Nationella medel för riktat pedagogiskt stöd.
<https://www.su.se/om-universitetet/samarbeten-och-samh%C3%A4llsutveckling/ett-internationellt-universitet/nationella-medel-f%C3%B6r-riktat-pedagogiskt-st%C3%B6d-1.512172?open-collapse-boxes=ccbd-samverkanenf%C3%B6r-ruts%C3%A4ttning> [2025-02-17]

SU. 2025c. *Årsredovisning 2024*

UHR. 2018. *En inblick i studiesituationen för studenter med funktionsnedsättning.*

UKÄ. 2018. *Högskolornas handläggning av överklaganden.*

UKÄ. 2020. *Rättssäker examination, fjärde upplagan.*

UKÄ. Kommande rapport. *Studentspegeln 2024.*

Utbildningsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende universitet och högskolor.*

Utbildningsdepartementet. *Statsliggaren 1993/94. Gemensamma bestämmelser för universitet och högskolor m.m.*

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide, samordnare

Organisation och handläggning

- Berätta om ditt arbete som samordnare.
 - Vilka arbetsuppgifter är de mest centrala i uppdraget?
 - Vilka övriga uppgifter ingår?
 - Hur många och på vilken tjänstgöringsgrad arbetar med handläggning av pedagogiskt stöd vid lärosätet?
 - Vilken är din yrkes- och utbildningsbakgrund?
- Hur går det till när studenter ges pedagogiska stödinsatser? Hur ser handläggningsprocessen ut?
 - Vilka underlag behöver studenten inkomma med?
 - Genomförs kartläggande samtal med studenterna i samband med ansökan (eller sker bedömning bara utifrån uppgifter i Nais)?
 - Vilka stöd och anpassningar är de vanligast förekommande?
 - Finns universitetsgemensam handläggningsordning? Finns andra relevanta styrdokument som vi kan få ta del av?
 - Har ni kötid för att få ansökan hanterad vid terminsstart?
- Händer det att studenter nekas stöd? Vilket är den vanligaste skälet?
 - Händer det att stöd nekas som resultat av en skälighetsbedömning (praktiskt/ekonomiskt oskäligt)?
 - Uppfattar du att dessa bedömningar skiljer sig åt mellan lärosäten?
- Händer det att studenter rekommenderas stöd men inte får det?
 - Vad är skälet till det?
 - Är det skillnader mellan institutionerna i hur rekommendationer behandlas?
- Finns det stödinsatser (som finns i Nais och som nämns i samordnarguiden) som lärosätet inte erbjuder? Varför?
- Finns det skillnader mellan olika typer av stöd? Är vissa stöd är svårare att få tillgång till än andra?
- Görs bedömningen av en students behov av stöd av samordnaren själv, eller behöver ibland någon expertis rådfrågas?
- Uppfattar du att regelverket och lagstiftningen ger tillräcklig vägledning?
 - Finns behov av ökad vägledning?
- Kan studenter överklaga beslut om pedagogiskt stöd?
 - Är det vanligt förekommande?

10. Vilka är de största utmaningarna i arbetet med handläggning av pedagogiskt stöd?

Ekonomi

11. Hur vanligt är det att lärosätet redovisade kostnader för riktat pedagogiskt stöd överstigen 0,3 procent av utbildningsanslaget, så att ni får ta del av de nationella medlen?
 - a. Hur ser ekonomin ut för RPS generellt?
 - a. Vilka blir konsekvenserna av att ekonomin blir mer ansträngd (en den upplevs bli det)?
 - b. Hur går utdelningen av de nationella medlen till rent praktiskt? Ansöker lärosätena om pengar?
 - c. Behöver RPS mer resurser? Hur bör de i så fall tillföras?
12. Söker lärosätet också medel från SPSM?
 - a. Hur går ansökningsprocessen till?
13. Kompenseras institutionerna för kostnader (tex personalkostnader) som uppstår i samband med pedagogiska stödinsatser?
 - a. Hur går den interna ekonomistyrningen till? Hur tilldelas institutionerna pengar från de lärosätetsgemensamma pengarna?
 - b. Betalar samordnarfunktionen direkt kostnaden för vissa stödinsatser?

Samordnarens mandat

14. Beskriv relationen mellan dig och undervisande lärare och examinatorer?
 - d. Hur ser kontakten ut?
 - e. Händer det att ni för gemensamma diskussioner om studenternas behov?
 - f. Erbjuds någon fortbildning av lärare i funktionsnedsättningsfrågor?
 - g. Råder det oftast samsyn eller uppstår situationer där samordnare och lärare gör olika bedömningar?
15. Hur stort är samordnarens mandat?
 - h. Vilka insatser kan samordnaren *besluta* om?
 - i. Vilka insatser beslutar lärare, examinator eller prefekt?
16. Hur tungt väger en *rekommendation* från samordnaren?
 - j. Händer det att examinatorer inte följer rekommendationen?
 - k. Hur vanligt är det?
17. Är det skillnader mellan institutionerna i hur rekommendationer om stöd följs?
 - l. Vad beror skillnaderna på?
18. Finns det andra utmaningar eller stötestenar i samordnarens samarbete med institutionerna och undervisande lärare?

Information

19. Hur ges information till studenterna om att man kan söka om stöd hos samordnaren?
20. Anordnar lärosätena särskilda informationsinsatser, tex informationsdagar, workshops i samband med terminsstart?
21. Vilka utmaningar upplever samordnarna med att nå ut med information om sin verksamhet?

Uppföljning

22. Följer samordnaren eller någon annan funktion upp stödinsatserna?
23. Vet man om de fungerar och i vilken utsträckning studenterna blir hjälpta av stödinsatserna?
24. Finns det behov av ytterligare uppföljning? Skulle det fylla någon funktion?
25. Behov av statistisk uppföljning via uppgifter i Nais.

Skillnader mellan olika typer av funktionsnedsättningar

26. Vilka olika svårigheter och utmaningar möter samordnarna med olika typer av funktionsnedsättningar?
27. Ser ansökningsprocessen likadan ut för olika typer av funktionsnedsättningar?
28. Är varje stödtyp förknippad med en viss funktionsnedsättning eller finns det stöd som personer med olika funktionsnedsättningar kan få?
29. Har någon typ av funktionsnedsättning ökat i omfattning de senaste åren?
30. Är visa typer av behov särskilt svåra att tillmötesgå?
31. Skapar vissa typer av funktionsnedsättningar särskild svåra bedömningar?

Målkonflikter

32. Finns målkonflikter mellan viss pedagogiska stödinsatser och anpassningar och lärandemål eller likvärdig examination i kurserna?
 - m. Ge exempel på hur målkonflikten yttrar sig?
 - n. Finns det något sätt att minska eller förebygga sådana konflikter?
33. Hur hanteras tex dyslexi eller social fobi i kurser där skrivande eller muntlig presentation ingår i kursens lärandemål?
34. Uppfattar lärare och examinatorer att det finns sådana målkonflikter?
35. Tar anpassningar mycket tid i anspråk för undervisande lärare? Uppfattas anpassningar som en börda?
 - o. Får lärarna någon typ av ersättning för merarbete?

Bilaga 2: intervjuguide, verksamhetschefer

Inledande frågor

1. Berätta om ditt arbete som verksamhetschef
 - a. Hur länge har du varit chef?
 - b. Hur många medarbetare har dig som chef?
 - c. På vilket sätt är du inblandad i det pedagogiska stödet?
2. Beskriv den större organisationen som din avdelning/enhet ingår i
 - a. Hur stor är avdelningen som du är chef för?
 - b. Vem är din närmaste chef?
 - c. Är samordnarfunktionen integrerad med övrigt studentstöd, tex studievägledning?
 - d. Innebär det sätt som det riktade pedagogiska stödet är organiserat på lärosätet några särskilda utmaningar?
3. Har ni gjort några större förändringar i organisationen eller handläggningen av det pedagogiska stödet under de senaste åren?

Ekonomi

1. Beskriv hur ekonomin kring det pedagogiska stödet ser ut.
2. Vilka utmaningar för organisationen har ökningen av det riktade pedagogiska stödet inneburit?
 - a. Har resurser tillskjutits för att möta det ökade antalet studenter med stödbehov?
 - b. Har handläggningen förändrats/effektiverats?
 - c. Har stödformerna förändrats, är det till exempel stödformer som inte längre erbjuds av ekonomiska skäl?
3. Hur vanligt är det att lärosätets redovisade kostnader överstigen 0,3 procent av utbildningsanslaget, så att ni får ta del av de nationella medlen, under åren du har arbetat med detta?
 - a. Hur stor har kostnadstäckningen från de nationella medlen varit de senaste åren?
4. Söker lärosätet medel från SPSM?
 - a. Skapar ansökningsförfarandet (Kostnader får inte dubbelredovisas till olika myndigheter, man kan ej söka från flera ställen samtidigt?) problem?
5. Hur bedömer ni ekonomin framöver?
6. Kommer försämrad ekonomi (fler studenter med stödbehov utan resurstillskott) få konsekvenser för verksamheten?
 - a. Kommer handläggningen behöva förändras?
 - b. Finns det risk för att vissa stödinsatser som nu erbjuds inte kommer kunna erbjudas framöver?
7. Behöver det pedagogiska stödet tillföras mer medel?
 - a. Bör det i så fall ske genom att en större andel av utbildningsanslaget avsätts eller genom ökade nationella medel?
8. Kompenseras institutionerna för kostnader (tex personalkostnader) som uppstår i samband med pedagogiska stödinsatser?

- a. Hur går den interna ekonomistyrningen till? Hur tilldelas institutionerna pengar från de lärosätsgemensamma pengarna?
- b. Finns det kostnader för pedagogiskt stöd som inte syns, som inte kan fångas upp?

Uppföljning

1. Följer samordnaren eller någon annan funktion upp stödinsatserna?
 - a. Vet man om de fungerar och i vilken utsträckning studenterna blir hjälpta av stödinsatserna?
2. Finns det behov av ytterligare uppföljning? Skulle det fylla någon funktion?
3. Om det fanns möjligheter att spara uppgifter i Nais för statistisk uppföljning över tid (genomströmning, prestationsgrad etc.) skulle det fylla något behov? "
4. Hur ofta träffar du samordnarna? Hur förs er/deras erfarenheter in i utvecklingsarbetet/kvalitetsarbetet?
5. Har ni gjort någon förändring i ert sätt att arbeta med dessa frågor under den tid du varit chef?

Målkonflikter

1. Finns målkonflikter mellan viss pedagogiska stödinsatser och anpassningar och lärandemål eller likvärdig examination i kurserna? Finns det gränsfall, svåra bedömningar?
 - a. Uppfattar lärare och examinatorer att det finns sådana målkonflikter?
 - b. Tar anpassningar mycket tid i anspråk för undervisande lärare? Uppfattas anpassningar som en börda?

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

